

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

Кафедра економіки та фінансів
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

Магістр

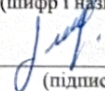
(назва освітнього ступеня)

на тему: Фінансовий лізинг як інструмент оновлення виробничих активів
підприємств: перспективи для українських компаній (на прикладі ФГ
«Украгропол»)

Виконав(ла): студент(ка) 6 курсу, групи ПФм-61
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,

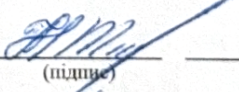
страхування та фондовий ринок

(шифр і назва спеціальності)

(підпис)

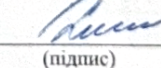
Петрик А.С.
(прізвище та ініціали)

Керівник

(підпис)

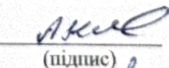
Тимошик Н.С.
(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

(підпис)

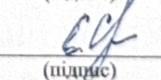
Химич І.Г.
(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

(підпис)

Крупка А.Я.
(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

Семенюк С.Б.
(прізвище та ініціали)

Тернопіль
2025

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет

економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра

економіки та фінансів

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ЕФ

А.К.
(підпис)

Андрій КРУПКА

(прізвище та ініціали)

«18» грудня

2025 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня

магістр

(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

(шифр і назва спеціальності)

студенту

Петрик Анастасії Степанівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Фінансовий лізинг як інструмент оновлення виробничих активів підприємств:
перспективи для українських компаній

Керівник роботи

Тимошик Н.С. к.е.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «07» жовтня 2025 року № 4/7-857

2. Термін подання студентом завершеної роботи 18.12.2025

3. Вихідні дані до роботи фахові наукові публікації, статистична звітність, результати
самостійних авторських досліджень, матеріали галузевих Інтернет-сайтів, статична звітність
ФГ «УКРАГРОПОЛ»

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЛІЗИНГУ
ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ФГ «УКРАГРОПОЛ» ЯК
ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

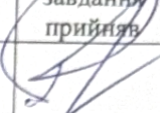
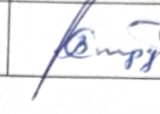
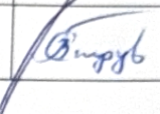
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ
АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Рисунок.1.1. Розподіл лізингових операцій за сегментами, Рисунок 1. 2. Розподіл лізингових
операцій за лізингодавцями, Рисунок 2.1. Площа посівів ФГ "УКРАГРОПОЛ" 2020 – 2024 роки,
Рисунок 2.2. Організаційна структура управління фермерського господарства ФГ
"УКРАГРОПОЛ", Рисунок 2.3. Динаміка показників оцінки майнового стану ФГ
"УКРАГРОПОЛ" протягом 2020 – 2024 рр., Рисунок 2.4. Структура фінансових ресурсів ФГ
"УКРАГРОПОЛ" за 2020 – 2024рр., Рисунок 2.5. Аналіз фінансових результатів ФГ
"УКРАГРОПОЛ" у 2020 – 2024 рр., Рисунок 2.6. Динаміка основних показників рентабельності
ФГ "УКРАГРОПОЛ" за 2020 – 2024 рр.

6. Консультанти розділів роботи

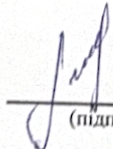
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Радинський С.В., к.е.н., доцент		
Безпека в надзвичайних ситуаціях	Стручок В.С., старший викладач кафедри ОХ		

7. Дата видачі завдання «07» жовтня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

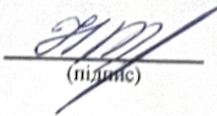
№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір та затвердження теми кваліфікаційної роботи	07.10.2025	
2	Робота над планом, затвердження плану	07.11.2025	виконано
3	Пошук та підбір літератури, відповідно до затвердженого плану	17.11.2025	виконано
4	Робота над першим (теоретичним) розділом	24.11.2025	виконано
5	Робота над другим (аналітичним) розділом	01.12.2025	виконано
6	Робота над третім (проектно-рекомендаційним) розділом	08.12.2025	виконано
7	Робота над четвертим розділом «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях».	12.12.2025	
8	Підписання розділу в консультантів		
9	Проходження нормоконтролю	15.12.2025	виконано
10	Підготовка керівником відгуку та отримання зовнішньої рецензії	16.12.2025	виконано
11	Попередній захист кваліфікаційної роботи	18.12.2025	виконано
	Робота ЕК. Захист кваліфікаційної роботи	23.12.2025	виконано

Студент

(підпис)

Петрик А.Й.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Тимошик Н.С.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Петрик А. Фінансовий лізинг як інструмент оновлення виробничих активів підприємств: перспективи для українських компаній (на прикладі ФГ «Укragропол»). - Рукопис

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2025.

Об'єктом дослідження виступає процес оновлення та формування виробничих активів підприємств із використанням фінансового лізингу, а **предметом дослідження** є теоретико-методичні та практичні засади застосування фінансового лізингу як інструменту інвестиційного забезпечення оновлення виробничих активів підприємств в умовах обмежених фінансових ресурсів.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та практичне вдосконалення механізму використання фінансового лізингу для оновлення виробничих активів підприємств, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності українських компаній на основі лізингового фінансування.

У даній кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні підходи до сутності, класифікації та економічної ролі фінансового лізингу в інвестиційному процесі. Проведено аналіз фінансово-економічного стану та ефективності господарської діяльності ФГ «Укragропол», обґрунтовано доцільність використання фінансового лізингу для оновлення його виробничих активів. Розроблено інвестиційний проєкт із застосуванням фінансового лізингу, спрямований на підвищення фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

Ключові слова: фінансовий лізинг, виробничі активи, інвестиційна діяльність, оновлення основних засобів, лізингове фінансування, фінансовий стан підприємства, інвестиційний проєкт, ринок фінансового лізингу.

ANNOTATION

Petryk A. Financial leasing as a tool for renewing enterprises' production assets: prospects for Ukrainian companies (Farm Enterprise "Ukragropol" as a case of study). – Manuscript.

Research for the degree of "Master" in the specialty 072 «Finance, Banking, Insurance and Stock Market». – I. Pulyuy National Technical University of Ukraine. – Ternopil, 2025.

The object of the study is the process of renewal and formation of enterprises' production assets using financial leasing, while the subject of the study comprises the theoretical, methodological, and practical principles of applying financial leasing as an investment instrument for ensuring the renewal of production assets under conditions of limited financial resources.

The purpose of this research is to provide a theoretical substantiation and practical improvement of the mechanism for using financial leasing to renew enterprises' production assets, as well as to develop recommendations for increasing the efficiency of investment activities of Ukrainian companies based on leasing financing.

This qualification paper examines theoretical approaches to the essence, classification, and economic role of financial leasing in the investment process. An analysis of the financial and economic condition and operating efficiency of the farming enterprise "Ukragropol" is conducted, and the feasibility of using financial leasing to renew its production assets is substantiated. An investment project based on financial leasing is developed, aimed at strengthening the financial sustainability of the enterprise under study.

Keywords: financial leasing, production assets, investment activity, renewal of fixed assets, leasing financing, financial condition of the enterprise, investment project, financial leasing market.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	11
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЛІЗИНГУ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ	11
1.1. Сутність, класифікація та економічна роль фінансового лізингу в інвестиційному процесі	11
1.2. Правові та фінансові аспекти лізингових угод.....	18
1.3.Сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку ринку фінансового лізингу в Україні	22
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2	29
АНАЛІЗ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ФГ «УКРАГРОПОЛ» ЯК ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ	29
2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ФГ «Украгропол»	29
2.2. Горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності ФГ «Украгропол»	36
2.3. Оцінка фінансової стійкості та фінансового стану ФГ «Украгропол»	41
Висновки до розділу 2	52
РОЗДІЛ 3	54
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ	54
3.1. Оцінка зовнішнього середовища діяльності сільськогосподарських підприємств як чинника формування потреби у фінансовому лізингу.	54
3.2. Нарощення виробничих активів в умовах обмежених інвестиційних ресурсів.....	59

3.3. Розробка інвестиційного проєкту з оновлення виробничих активів досліджуваного підприємства із застосуванням фінансового лізингу	63
Висновки до розділу 3	67
РОЗДІЛ 4.	70
ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	70
4.1. Організація охорони праці на ФГ «УКРАГРОПОЛ»	70
4.2. Аналіз складових потенційної небезпеки, оцінка рівня події та визначення безпосередньої причини події.	71
4.3. Організація планування та фінансування робіт із запобігання і ліквідації НС і їх наслідків суб'єктами господарювання	73
Висновок до розділу 4	73
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних економічних реаліях у діяльності підприємства малого чи середнього бізнесу важливу роль відіграють його основні засоби, оскільки вони є основою базового функціонування цього підприємства та організації процесу виробництва. Основні засоби у своїй сукупності визначають виробничу потужність підприємства. Через макроекономічну нестабільність, воєнні дії, енергетичну кризу, руйнування інфраструктури та обмежений доступ до зовнішнього фінансування недостатньою є кількість фінансових коштів, що залучаються за традиційними джерелами інвестицій. Це призводить до необхідності запровадження нових форм фінансування, які дозволяють залучити довгострокові інвестиції. За цих обставин важливим інструментом залучення капіталу виступає фінансовий лізинг.

Завдяки своїй унікальній сутності, лізинг є стимулятором інвестиційної та економічної активності підприємництва на будь-якому рівні. Це пов'язано, перш за все, з доступом до активів без необхідності повної передоплати, м'якшими вимогами до застави у порівнянні з кредитами, гнучкістю у пристосуванні до специфіки бізнесу та наявністю великого спектра додаткових лізингових послуг. Упродовж усього терміну лізингового договору діє зручна система лізингових платежів. Також є можливість застосувати механізм прискореної амортизації на майно в лізингу. Прибуток від експлуатації об'єкта лізингу можна застосовувати як джерело лізингових платежів і можливого викупу.

Заразом український ринок лізингу залишається недостатньо розвиненим. Однією з першочергових проблем виділимо знання підприємців про фінансовий лізинг. Також проблемами є недосконала нормативно-правова база, яка не стимулює розвиток лізингового бізнесу, висока вартість послуг (зокрема, нотаріальних), слабкий розвиток інфраструктури ринку та недостатня привабливість для іноземних інвестицій. Крім цього існують певні обмеження щодо об'єктів лізингу, наприклад, не можуть бути лізинговими активи, що

належать до природних об'єктів або цілісних майнових комплексів державних підприємств. Зазначені проблеми ускладнюють поширення лізингу як механізму фінансування.

Запит щодо створення та розвитку ринку лізингу в Україні є надзвичайно важливим. Підприємства малого та середнього бізнесу гостро потребують доступних внутрішніх інвестиційних ресурсів. Тому питання підвищення ефективності лізингового кредитування в Україні, пристосування зарубіжного досвіду розвитку лізингу до вітчизняних реалій та ефективного керування лізинговими операціями є актуальними у вирішенні для вітчизняних суб'єктів господарювання.

Окремою проблемою є обмеженість державної підтримки. Хоча існують програми, зокрема «Фінансовий лізинг 5–7–9», їхнє охоплення залишається недостатнім. В умовах економічної нестабільності доцільним є розширення державних ініціатив для стимулювання фінансового лізингу з метою створення сприятливіших умов для розвитку бізнесу. Тому необхідне ґрунтовне дослідження фінансового лізингу як інструменту підтримки українського бізнесу в умовах невизначеності. Усунення виявлених проблем сприятиме поліпшенню підприємницького середовища, зміцненню економічної стабільності та підвищенню конкурентоспроможності українських компаній на міжнародному ринку.

Метою дослідження є дослідження особливостей функціонування фінансового лізингу як інструменту оновлення виробничих активів підприємств.

Основні завдання. Основні завдання кваліфікаційної роботи наступні:

- дослідити сутність, класифікацію та економічну роль лізингу в інвестиційному процесі;
- проаналізуватим правові та фінансові аспекти лізингових угод;
- оцінити сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку ринку фінансового лізингу в Україні;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ФГ «Укragропол»;

- провести горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності ФГ «Укراгропол»;
- оцінити показники фінансової стійкості та фінансового стану ФГ «Украгропол»;
- оцінити конкурентне середовище ФГ «Украгропол» для визначення можливостей лізингового фінансування;
- обґрунтувати шляхи нарощення виробничих активів в умовах обмежених інвестиційних ресурсів;
- розробити інвестиційний проєкт з оновлення виробничих активів досліджуваного підприємства із застосуванням фінансового лізингу.

Об'єктом дослідження є фермерське господарство «Украгропол».

Предметом дослідження виступає фінансовий лізинг як інструмент оновлення виробничих активів підприємств.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було застосовано загальнонаукові методи абстракції, аналізу та синтезу, порівняння; економіко-статистичні методи збору й обробки інформації: вибірковий, відносних величин; економіко-математичні методи, метод експертних оцінок, метод імітаційного моделювання.

Інформаційна база дослідження включає нормативно-правові акти України у сфері лізингових і податкових відносин, офіційні статистичні дані Державної служби статистики та інших державних органів, фінансову та аналітичну звітність фермерського господарства «Украгропол», публікації і звіти Міністерства аграрної політики, Національного банку України та міжнародних фінансових організацій, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері фінансів, лізингу та інвестицій.

Наукова новизна основних результатів дослідження полягає у поглибленому обґрунтуванні ролі фінансового лізингу як інструменту формування та оновлення виробничих активів підприємств в умовах обмежених інвестиційних ресурсів і підвищеної економічної невизначеності. Новизна дослідження проявляється у розробці практико-орієнтованих підходів до

обґрунтування доцільності використання фінансового лізингу на основі комплексної оцінки фінансового стану та інвестиційних можливостей ФГ «Укргропол», а також у формуванні рекомендацій щодо підвищення ефективності управління процесами оновлення виробничих активів з урахуванням галузевої специфіки аграрного сектору та впливу зовнішнього середовища.

Практичне значення одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні й розробці практичних рекомендацій щодо запровадження фінансового лізингу як інструменту оновлення виробничих активів підприємств ФГ «Укргропол»

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження висвітлені під час проведення XIII Міжнародна науково-практична конференція „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“, XIV Міжнародна науково-практична конференція „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“ та XIV міжнародній науково-технічній конференції молодих учених та студентів. Актуальні задачі сучасних технологій.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, додатків. Основна частина включає 19 таблиць, 8 рисунків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 74 сторінки. Список використаних джерел налічує 52 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЛІЗИНГУ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність, класифікація та економічна роль фінансового лізингу в інвестиційному процесі

В умовах макроекономічної нестабільності, воєнних дій, енергетичної кризи, руйнування інфраструктури та обмеженого доступу до зовнішнього фінансування важливим інструментом залучення капіталу малого та середнього бізнесу виступає фінансовий лізинг завдяки доступу до активів без повної передоплати, послабленим вимогам до застави порівняно з позиками та гнучкістю у пристосуванні до специфіки бізнесу. Хоча лізинг і є перспективним механізмом фінансування, підприємці є недостатньо обізнаними щодо нього. Він ототожнюється з орендою, присутні законодавчі та регуляторні бар'єри, державна підтримка є обмеженою. Отже, фінансовий лізинг як інструмент підтримки українського бізнесу в умовах невизначеності потребує ґрунтовного дослідження.

Лізингові відносини систематизували українські дослідники та зарубіжні вчені, зокрема: В.М.Бондаренко, Т.І.Галецька, О.О. Непочатенко, О. Зайцев, К. Шпітлер, О. Галахова, Н.В. Лісовська, Г.В.Разумова, Н.С. Рязанова, Н.Г. Слав'янська, Я. Б. Усенко, В. Артиш, Л. Пол, Ю.О.Ігнатюк, Г.О. Холодний, Н.М. Внукова, Н.В.Потриваєва та інші.

Однак доробок з цієї тематики не дозволяє у повному обсязі оцінити діючу систему лізингових відносин, недостатньо повно розкриває відмінності їх порівняно з іншими економічними відносинами, та, як наслідок, не дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо застосування лізингу українськими підприємствами.

Існують різні підходи до визначення поняття, природи та сутності лізингу.

Закон України «Про лізинг» дає таке визначення лізингу – це:

«підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежі» [5].

Лісовська Н.В. стверджує, що «лізинг являє собою складну торговельно-фінансову та посередницьку операцію, що виступає однією з форм оренди машин і обладнання, а також способом інвестування та стимулювання збуту. Його особливістю є те, що право власності на об'єкт лізингу зберігається за орендодавцем.» [23].

Ігнатюк Ю. О. визначає лізинг як довгострокову оренду через посередника [19]. Разумова Г. В. характеризує лізинг як угоду між власником майна і орендаром з приводу передачі майна у користування на визначений термін за встановленою рентою, що сплачується щорічно, щоквартально або щомісячно [28].

Бондаренко В.М. стверджує, що лізинг – це комплекс майнових відносин, що виникають у зв'язку з передачею майна у тимчасове користування [15].

Галецька Т.І. називає лізингом комплекс майнових відносин, що оснований на кредитно-інвестиційній операції і складаються з купівлі майна і подальшої передачі його у довгострокову оренду [16].

«Охрименко І. Б. підкреслює, що лізингова модель фінансування дозволяє уникати ризиків, пов'язаних із володінням активами та наголошує, що цей інструмент забезпечує підприємствам доступ до активів без значних капітальних витрат, а також дозволяє зберігати ліквідність» [25].

Правове регулювання лізингових операцій провадиться відповідно до положень Цивільного кодексу України (ст. 806), Податкового Кодексу України, також Законів України «Про лізинг», «Про фінансовий лізинг» та інших діючих нормативно-правових актів.

Податковий кодекс України трактує фінансовий лізинг як господарську операцію за участю фізичних або юридичних осіб, яка полягає в тому, що

лізингодавець за дорученням лізингоодержувача здійснює придбання основних засобів і передає їх у користування на визначений період, що не перевищує строку повної амортизації відповідних активів, із обов'язковим подальшим переходом права власності на ці основні засоби до орендаря [3].

Згідно з нормами Закону України «Про фінансовий лізинг», лізинг є формою цивільно-правових відносин, що виникають на підставі договору фінансового лізингу. Відповідно до цього договору лізингодавець бере на себе зобов'язання придбати майно у продавця (постачальника), яке повинно відповідати вимогам та умовам, визначеним лізингоодержувачем. Це майно передається лізингоодержувачу на користування на термін, який не може бути меншим за один рік, за певну плату у вигляді лізингових платежів [7].

Тобто лізинг трактують як: підприємницьку діяльність, форму орендних відносин, систему кредитних чи інвестиційних відносин, операцію купівлі-продажу. Розбіжності в поглядах зумовлені різними підходами до аналізу етимології, передумов та етапів розвитку лізингових відносин, що робить дослідження цієї теми актуальним і багатограним.

Отже, аналізуючи різні підходи науковців, визначимо лізинг, як сукупність економіко-правових відносин, що формуються інвестиційних операціях заснованих на кредиті. Згадані відносини передбачають придбання у власність лізингодавцем майна та подальшій передачі його лізингоодержувачу у тимчасове користування чи володіння на обумовлений термін за визначену лізингову плату з метою використання цього майна для підприємницьких цілей.

Сутність лізингу можна розкрити через з'ясування властивих йому функцій. Серед них можна виділити наступні:

1. Фінансова функція - полягає в тому, що лізингоодержувач звільняється від необхідності здійснювати одноразову оплату повної вартості майна, яке йому потрібне.
2. Виробнича функція полягає в ефективному вирішенні виробничих завдань за допомогою тимчасового використання майна з подальшою можливістю його викупу, замість здійснення одноразової покупки дорогого

обладнання.

3. Збутова функція полягає у розширенні аудиторії споживачів та освоєнні нових ринків збуту шляхом використання лізингових схем.
4. Функція одержання податкових пільг;
5. Посередницька функція - опосередковує рух цінностей у відтворювальних процесах — виробника (продавця основних засобів) та іншого виробника, який використовуватиме їх для виробництва продукції;
6. Стимулююча функція реалізує здатність до управлінського впливу.

Предметом лізингу можуть бути будь-які речі, які при експлуатації утворюють основні засоби виробництва, використовуються для підприємницької діяльності, за винятком земельних ділянок та інших природних об'єктів.

Об'єктом лізингу може виступати рухоме та нерухоме майно: машини, обладнання, транспортні засоби, будівлі, об'єкти, споруди, передавальні пристрої, підприємства та цехи та ін. Найчастіше об'єктами лізингу виступають техніка сільськогосподарського призначення, будівельна, дорожня авіаційна техніка, автотransпортні засоби, телекомунікаційне та інше обладнання. Об'єктом лізингу може бути нове обладнання та обладнання, що обертається на вторинному ринку засобів виробництва. У випадку передачі у лізинг нерухомості одночасно відбувається передача лізингоодержувачу права на земельну ділянку, що розташована під цією нерухомістю.

Класифікація лізингу здійснюється за такими основними ознаками: формою власності, тривалістю, типом операції, участю суб'єктів та метою[10].

Так, у Цивільному кодексі України лізинг поділяють на прямий та непрямий. Прямий лізинг передбачає передачу лізингодавцем лізингоодержувачу у користування майно, що належить йому на праві власності. При непрямому лізингу майно спеціально купується лізингодавцем у продавця. У цьому ж Кодексі визначено, що особливості окремих видів і форм лізингу встановлюються законом. Однак, Закон України «Про фінансовий лізинг» не містить норм, які б визначали види і форми лізингу, а лише визначає що фінансовий лізинг і є лише одним з видів лізингу [4,7].

Нормативне визначення сутності фінансового та оперативного лізингу закріплене в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 14 «Оренда». Так, фінансовий лізинг характеризується як форма орендних відносин, у межах якої на орендаря покладається сукупність ризиків і вигід, що супроводжують використання активу та фактичне здійснення прав володіння ним [10].

Податковим кодексом України операційний лізинг трактується як різновид господарської діяльності, що може здійснюватися як фізичними, так і юридичними особами та полягає у передачі орендарю основного засобу, створеного або придбаного орендодавцем, на умовах, які не відповідають критеріям фінансового лізингу [3].

Окремо в Податковому кодексі України визначено поняття зворотного лізингу, що розглядається як господарська операція, за якої суб'єкт господарювання відчужує власні основні засоби на користь фінансової установи з одночасним оформленням права їх подальшого використання на умовах фінансової або оперативної оренди.

Більш детальну класифікацію лізингу представимо у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація лізингу за різними ознаками

Класифікаційна ознака	Види лізингу	Характеристика
1	2	3
Залежно від форми організації лізингової операції	Прямий	лізингодавець передає лізингоодержувачу у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем
	непрямий	лізингодавець придбаває майно у виробника для передачі його в лізинг за попереднім замовленням та відповідно до специфікацій і умов лізингоотримувача

Продовження таблиці 1.1

За складом учасників	двосторонній	бере участь два суб'єкти: лізингодавець та лізингоодержувач
	багатосторонній	бере участь три чи більше учасники
За терміном дії	фінансовий	передбачає перехід права власності наприкінці

договору та ступенем окупності		договору
	оперативний	тимчасове користування, після якого майно повертається орендодавцю.
За ступенем новизни майна	лізинг нового майна	передача в лізинг майна, яке раніше не використовувалося.
	лізинг вживаного майна	передача в лізинг майна, яке вже було у використанні або раніше було в лізингу і повернулося до лізингодавця
1	2	3
За способом фінансування	лізинг за рахунок власних коштів лізингодавця	передбачає використання власного капіталу лізингової компанії
	лізинг за рахунок залучених коштів	передбачає залучення позик для фінансування лізингових програм
	роздільний	лізингодавець при купівлі об'єкта лізингу сплачує лише частину коштів.
За обсягом сервісного обслуговування	Чистий	витрати, пов'язані з експлуатацією, ремонтом та страхуванням майна, що було передано в лізинг, несе лізингоодержувач
	повносервісний	лізингодавець надає комплексну систему технічного обслуговування, ремонту, страхування
	компенсаційний	передбачає оплату лізингових платежів поставкою продукції, що виготовляється на взятому в лізинг обладнанні, або наданням послуг
	частково сервісний	лізингодавець надає попередньо домовлений комплекс послуг по обслуговування об'єкта лізингу
	генеральний	дає змогу при тривалій і надійній співпраці лізингодавця з лізингоодержувачем укласти генеральну угоду з надання лізингової лінії, по якій лізингоодержувач може при необхідності отримувати додаткове обладнання без укладання кожного разу нової угоди
За сектором ринку	внутрішній	лізингодавець, лізингоодержувач та інші суб'єкти лізингової операції перебувають в одній країні
	зовнішній	хоча б один із суб'єктів є нерезидентом
За об'єктом лізингової угоди	лізинг нерухомого майна	нерухоме майно, що відповідає критеріям основних засобів, не заборонене до обігу і щодо якого не встановлено обмежень на передачу в лізинг
	лізинг рухомого майна	рухоме майно, що відповідає критеріям основних засобів, не заборонене до обігу

Продовження таблиці 1.1

За намірами учасників	терміновий (одноразовий)	передбачає одноразову передачу об'єкта в лізинг на певний термін
	поновлювальний (револьверний)	передбачена періодична заміна обладнання на заявку орендатора новими, більш сучасними об'єктами того ж роду, або на обладнання, яке згідно з технологією необхідне лізингоодержувачу на наступному етапі

		виробничого циклу
За відношенням до податкових пільг	дійсний	відповідає діючому законодавству і економічному змісту лізингу;
	фіктивний	використовується з метою збільшення прибутку, за рахунок передбачених пільг

Джерело: сформовано автором за [25, 31]

У лізинговій угоді беруть участь безпосередньо три особи: лізингодавець, лізингоодержувач та продавець. Під час їх співпраці потенційний лізингоодержувач звертається до потенційного лізингодавця з проханням придбати необхідне майно у продавця та передати це майно лізингоодержувачу у тимчасове володіння та користування. Цей процес включає наступні етапи:

1. Лізингоодержувач звертається до лізингодавця з проханням про укладання лізингової угоди;
2. Лізингодавець набуває у власність вказане лізингоодержувачем майно у виробника або іншого продавця;
3. Лізингодавець, будучи вже власником майна, забезпечує його надання лізингоодержувачу у тимчасове володіння та користування відповідно до умов укладеної між ними угоди.

За своєю економічною суттю лізингова операція поєднує у собі складові оренди та кредитування. Спільною рисою з орендою є факт передачі клієнту реального рухомого чи нерухомого майна, за користування яким лізингоодержувач сплачує лізингові платежі. Саме через це лізинг називають фінансовою орендою. Відрізняється фінансова оренда від звичайної через присутність в лізинговій угоді трьох суб'єктів [16].

У лізингу також є багато спільного з кредитуванням. Лізингодавець інвестує кошти на придбання конкретного майна за заявкою лізингоодержувача. Надаючи на певний період елементи основного капіталу, власник у встановлений час отримує їх назад. За це він отримує комісійну винагороду, одночасно реалізуючи принципи кредитування такі як терміновість, поворотність і платність. Тому в економічному сенсі лізинг розглядається як кредит, що надається лізингодавцем лізингоодержувачу у формі переданого у тимчасове володіння та користування

майна.

У порівнянні з традиційними формами кредитування лізингу притаманні переваги:

- можливість використання новітньої та дороговартісної техніки і технології без великих одноразових витрат;
- уникнення витрат, пов'язаних із моральним старінням обладнання;
- нижчі вимоги до застави;
- лізингові платежі повністю враховують в собівартості продукції (робіт, послуг), що знижує оподатковуваний прибуток підприємства;
- через те, що предмет лізингу одночасно слугує забезпеченням виконання зобов'язань за угодою, лізинг не обмежує доступ до інших кредитних ресурсів і є менш ризикованим у порівнянні з кредитуванням;
- Проведення діяльності у сфері фінансового лізингу не становить значних загроз для фінансової стабільності, оскільки лізингові компанії здійснюють операції без використання коштів, залучених від населення.

Отже, можна підсумувати, що лізинг є не похідною від оренди чи від кредиту, а виступає як окрема, самостійна фінансова операція. Це фінансовий інструмент, що впливає на досягнення економічних інтересів суб'єктів господарювання, що беруть участь у лізингових відносинах. Він відрізняється, як правило, середньо- та довгостроковим характером, ризиком, ефективністю та поворотністю.

1.2. Правові та фінансові аспекти лізингових угод

Відносини лізингу в Україні регулюється нормами Цивільного та Податкового кодексів, законами України «Про фінансовий лізинг», «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про банки і банківську діяльність», а також нормативно-правовими актами Національного Банку України. Цими законодавчими документами визначено загальні правові ознаки лізингової діяльності, систему державного регулювання фінансового лізингу, порядок оподаткування та правила здійснення лізингових операцій діяльності банками.

Юридично форму договору лізингу закріплено у Цивільному Кодексі (ЦК) України як вид договору оренди. Тому для регулювання відносин в межах договору лізингу застосовуються загальні положення про оренду встановлені § 6 глави 58 ЦК України та інших нормативно-правових актів, які врегульовують лізингові відносини (ч. 2 ст. 806 ЦК України).

Лізингові правовідносини оформлюються шляхом укладення договору, який може мати як двосторонній характер — між лізингодавцем і лізингоотримувачем, так і багатосторонній — за участю лізингодавця, лізингоотримувача та постачальника предмета лізингу. Обов'язковою умовою чинності лізингового договору є його письмове оформлення. При цьому строк дії такого договору не може бути меншим ніж один рік.

Істотними умовами договору лізингу є:

До істотних положень лізингового договору належать такі умови:

- 1) визначення сторін договору із зазначенням лізингодавця та лізингоодержувача;
- 2) характеристика предмета лізингу, зокрема його склад, вартість, а також порядок і строки постачання;
- 3) встановлення строку дії лізингової угоди;
- 4) визначення структури, розміру та періодичності сплати лізингових платежів;
- 5) регламентування порядку перегляду (переоцінки) вартості об'єкта лізингу;
- 6) умови забезпечення страхового захисту предмета лізингу;
- 7) порядок надання інформації щодо технічного стану об'єкта лізингу, правил його експлуатації, технічного обслуговування та можливостей модернізації.
- 8) умови повернення об'єкта лізингу або його викупу після закінчення дії договору;
- 9) порядок дострокового розірвання договору лізингу;
- 11) порядок надання відомостей про фінансовий стан лізингоотримувача;

12) права та відповідальність сторін;

13) дата і місце укладення договору та ін.

Взаємодія між лізингодавцем, лізингоотримувачем і постачальником формує особливості правового механізму регулювання лізингових операцій. У зв'язку з цим у лізингових договорах ключове значення надається чіткому визначенню прав та обов'язків кожної зі сторін правовідносин.

Стаття 807 Цивільного кодексу України визначає, що предметом договору лізингу може бути неспоживна річ, яка визначена індивідуальними ознаками і належить до основних фондів. Не можуть бути предметом такого договору земельні ділянки та інші природні об'єкти, а також інші речі, які встановлені законом [4].

Ціна лізингової операції визначається за згодою сторін із врахуванням побажань лізингоодержувача та фіксується у договорі. Плата за лізинг здійснюється у формі лізингових платежів.

Для того, щоб лізинговий платіж виконував окрім відшкодування вартості ще і стимулюючу функцію, він має включати частину валового доходу лізингоотримувача понад суму амортизаційних відрахувань на використовувані засоби виробництва. Вкладення коштів на лізинговій основі у розвиток виробництва є активною операцією. Тому рівень прибутку лізингодавця має включати частину доходу, який може бути отриманий при середньому використанні узятого в лізинг майна. Окремі вчені до лізингового платежу включають комісійну винагороду лізингодавця, суму відшкодування страхових платежів за договором страхування майна, суму, що може виплачуватися за навчання персоналу, технічне обслуговування об'єкту лізингу, його капітальний ремонт і тому подібне. Такий склад лізингового платежу передбачається і Податковим Кодексом та Законом України «Про фінансовий лізинг» [3,7].

«До складу лізингових платежів включаються:

1) сума, що відшкодовує частину вартості об'єкта фінансового лізингу;

2) винагорода лізингодавцю за отриманий у фінансовий лізинг об'єкт фінансового лізингу;

3) інші складові, зокрема платежі та/або витрати, що безпосередньо пов'язані з виконанням договору фінансового лізингу та передбачені таким договором.

Протягом строку дії договору фінансового лізингу розмір лізингових платежів може бути змінено у випадках та порядку, передбачених таким договором.

3. З метою виконання лізингодавцем своїх зобов'язань за договором фінансового лізингу щодо оплати товарів, виконання робіт тощо лізингодавець має право отримати від лізингоодержувача авансовий платіж, що підлягає сплаті відповідно до умов договору фінансового лізингу» [7].

Тобто, лізинговий платіж включає, як мінімум, два елементи:

- відшкодування вартості об'єкта лізингу;
- прибуток на інвестований капітал лізингодавця.

У міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 17 «Оренда» та національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» для позначення цих елементів лізингового платежу використовується термін «мінімальні орендні платежі» [11].

Максимально згідно ст. 16 Закону України «Про фінансовий лізинг» сума лізингового платежу може включати в себе:

- суму відшкодування частини вартості предмета оренди;
- суму як винагороду орендодавцю за отримане майно;
- відшкодування суми відсотків за кредит;
- інші витрати лізингодавця, що безпосередньо пов'язані з виконанням договору лізингу [7].

Підприємства-лізингоодержувачі, здійснюючи лізингову діяльність, можуть нести витрати, які не входять до складу лізингових платежів. До них належать витрати на обслуговування майна, які здійснює лізингоодержувач, безпосередньо не пов'язані з виконанням договору лізингу (ремонт, монтаж, сервісне обслуговування предмета лізингу, комунальні платежі) або інші

витрати, пов'язані із здійсненням лізингової операції (витрати на підготовку документації, вартість послуг нотаріуса тощо).

Обов'язковою складовою частиною орендної плати є лише мінімальні орендні платежі. Вони і передбачають здійснення спеціальних розрахунків згідно НП(С)БО 14 «Оренда».

Періодичні платежі можуть здійснюватися декількома варіантами оплати: рівними за розміром платежами впродовж всього терміну лізингу; за схемою зростаючих розмірів лізингових платежів, яка застосовується в основному лізингоотримувачами з нестійким фінансовим положенням; за схемою зменшення розмірів (прискорених платежів), що знижуються, яку використовує лізингоотримувачі із стійким фінансовим положенням.

Отже, розмір і структура лізингових платежів є однією зосновних факторів та умов реалізації операції лізингу. Саме на основі оцінювання цих показників і приймається рішення про доцільність укладення лізингової угоди. Окрім стану ринку кредитних ресурсів, організаційного, податкового і амортизаційного аспектів, безпосередній вплив на величину лізингового платежу має саме методика його розрахунку. В Україні відсутній перелік затверджених методик розрахунку лізингових платежів.

Оцінювання окремих джерел [18-21]. показало, що фактично застосовують поелементний підхід, який полягає у формуванні платежу за рахунок окремо розрахованих елементів, та підхід, що припускає застосування формули ануїтетів, яка дозволяє забезпечити рівні розміри платежів.

Обидва підходи характеризуються певними перевагами та недоліками та потребують узгодження з нормативним забезпеченням розрахунку лізингового платежу

1.3.Сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку ринку фінансового лізингу в Україні

Банки можуть виступати лізингодавцями в лізингових операціях, але не є їх обов'язковими суб'єктами. Банківські установи не одразу стали учасниками лізингового ринку. Законодавство окремих країн забороняло банкам безпосередньо займатися лізингом. Згодом банки стали створювати дочірні лізингові компанії. У сфері фінансового лізингу у Європі лідирують компанії, засновані французькими банками, такі як Société Générale Equipment Finance (SGEF) та BNP Paribas Leasing Solutions[17, 24]. Це пояснюється великими обсягами банківського капіталу, що дозволяє робити інвестиції в лізинг перспективними. Поступово лізинг став невід'ємною частиною банківської діяльності, сформувавши свої переваги, порівняно з кредитуванням (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Порівняння фінансового лізингу з банківським кредитуванням

Критерій	Фінансовий лізинг	Банківське кредитування
Початковий внесок	10 %	20-30 %
Необхідність застави	Ні	Так
Час розгляду заявки	Швидкий	Більш тривалий
Ризики для підприємця	Низькі	Вищі

Джерело: сформовано автором за [25,26,38]

Ринок лізингу у світі активно розвивається. В Україні його темпи також зростають. У 2024 році розмір глобального ринку лізингу зупинився на рівні 1751,5 млн дол. США. Загальна вартість угод фінансового лізингу Великобританії – 34,9 млрд євро, у Франції – 36,4 млрд євро, в Німеччині становить 43,8 млрд євро [27,32]. В Україні станом на 31.12. 2023 року загальна сума угод фінансового лізингу склала 4,3 млрд євро, вартість нових угод, укладених банками за аналогічний період 2024 року, становила 4,8 млрд грн, що на 45 % більше порівняно з аналогічним періодом попереднього року [38-40].

«Найбільш активними учасниками ринку лізингу є Таскомбанк (25,6 % від вартості нових угод усіх банків), ПУМБ (23,1 %) та Приватбанк (21,4 %). Найбільша частка лізингових угод припадає на юридичних осіб, частка яких у портфелях банків складає 91,5 %. При цьому частка юридичних осіб у нових лізингових угодах з банками досягає 93,3 %» [38].

Запровадження наприкінці 2024 року Державної програми «Фінансовий лізинг 5-7-9» слід розглядати як елемент інституційного механізму державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва, а також як інструмент активізації інвестиційних процесів у національній економіці [12]. Реалізація програми ґрунтується на застосуванні фінансового лізингу як альтернативної форми інвестування, що забезпечує суб'єктам господарювання можливість оновлення та модернізації основних засобів без необхідності здійснення значних первинних капіталовкладень.

Нормативно визначені параметри програми передбачають укладення договорів фінансового лізингу строком до п'яти років із граничним обсягом фінансування до 60 млн грн, а для сільськогосподарських товаровиробників — до 90 млн грн. Підвищення доступності лізингового фінансування досягається шляхом застосування механізму часткової державної компенсації процентної ставки, у результаті чого її рівень для кінцевих отримувачів становить 5, 7, 9 або 11 % річних. Диференціація ставок обумовлена масштабами діяльності підприємства, цільовим спрямуванням інвестицій, рівнем пріоритетності проєкту та дотриманням вимог щодо створення нових робочих місць.

Функціонування програми «Фінансовий лізинг 5-7-9» базується на багатосторонній взаємодії державних інституцій, банківських установ, фінансових компаній і суб'єктів підприємництва. Безпосередніми учасниками програми є мікро-, малі та середні підприємства, що відповідають встановленим критеріям щодо обсягу річного доходу (до 20 млн євро) та чисельності зайнятих осіб (до 250 працівників). Станом на 2024 рік до реалізації програми залучено 46 банківських установ, які разом з акредитованими фінансовими компаніями здійснюють відбір потенційних лізингоотримувачів, оцінку їх фінансового стану та надання лізингових послуг відповідно до власних внутрішніх процедур і вимог програми. Окрім цього, уповноважені банки виконують функції фінансових партнерів, зокрема в частині відкриття та супроводу ескроу-рахунків.

Інформацію про стан реалізації державної програми «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9» станом на 01.10.2025 року представимо на рисунках 1.1 та 1.2.

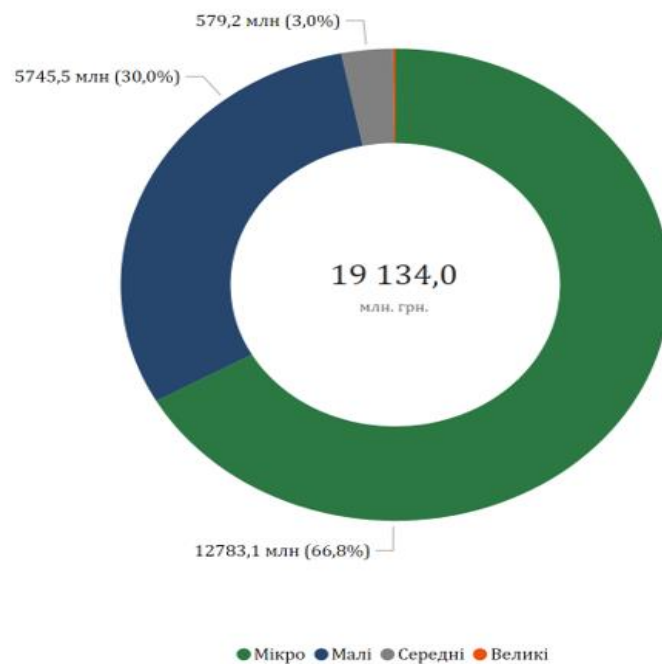

Рисунок 1.1. Розподіл лізингових операцій за сегментами

Джерело: сформовано автором за [33,35]

Огляд державної програми «Доступні кредити 5-7-9» переважно орієнтована на фінансування оборотного капіталу. Ключовою перевагою державної програми «Фінансовий лізинг 5-7-9», є сприяння інвестиціям у створення, відновлення та розширення бізнесу. Це особливо важливо через високу вартість фінансування, яка ускладнює окупність капіталовкладень.

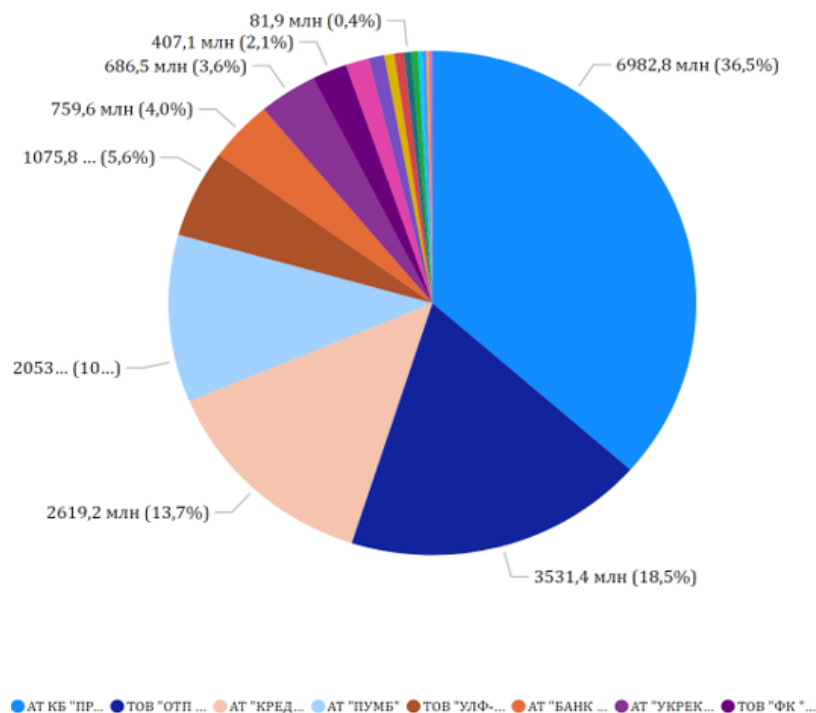

Рисунок 1.2. Розподіл лізингових операцій за лізингодавцями

Джерело: сформовано автором за [33,35]

Основними напрямками використання коштів фінансового лізингу станом на 01.10.2025 р. за видами обладнання є [35]:

- сільськогосподарська техніка (5557,67 млн грн);
- автомобільний транспорт (різних категорій) (1159,84 млн грн);
- будівельне обладнання (260,35 млн грн);
- інше, у тому числі модернізація промислового обладнання (430,44 млн грн).

Отже, лізинг є привабливою альтернативою звичному банківському кредитуванню, а також використанню власних фінансових ресурсів, яких часто буває недостатньо. Лізинг є особливим договором, у якому комбінуються елементи оренди та кредитної угоди. Це, по суті, інвестиція в основний капітал, що відбувається на поворотній основі. З іншого боку, лізинг відрізняється від традиційної позички тим, що він надається лізингодавцем лізингоодержувачу у вигляді користування майном. Лізинг, на відміну від оренди, передбачає комерційні тристоронні відносини між постачальником майна,

лізингоодержувачем та лізингодавцем. Лізинг дуже важливий для реального сектора економіки, оскільки він сприяє оновленню дорогих основних фондів, а також для фінансового ринку, оскільки стимулює довгострокове кредитування

Висновки до розділу 1

Існують різні підходи до визначення поняття, природи та сутності лізингу. Вчені та практики лізинг трактують як: підприємницьку діяльність, форму орендних відносин, систему кредитних чи інвестиційних відносин, операцію купівлі-продажу. Розбіжності в поглядах зумовлені різними підходами до аналізу етимології, передумов та етапів розвитку лізингових відносин, що робить дослідження цієї теми актуальним і багатограним.

Ми визначили лізинг, як сукупність економіко-правових відносин, що формуються на інвестиційних операціях заснованих на кредиті. Згадані відносини передбачають придбання у власність лізингодавцем майна та подальшій передачі його лізингоодержувачу у тимчасове користування чи володіння на обумовлений термін за визначену лізингову плату з метою використання цього майна для підприємницьких цілей. Основними функціями лізингу можна визначити наступні: фінансова функція, виробнича функція, збутова функція, функція одержання податкових пільг, посередницька та стимулююча функція. Предметом лізингу можуть бути будь-які речі, які при експлуатації утворюють основні засоби виробництва, використовуються для підприємницької діяльності, за винятком земельних ділянок та інших природних об'єктів.

Об'єктом лізингу може виступати рухоме та нерухоме майно: машини, обладнання, транспортні засоби, будівлі, об'єкти, споруди, передавальні пристрої, підприємства та цехи та ін.

Класифікація лізингу здійснюється за формою власності, тривалістю, типом операції, участю суб'єктів та метою.

Відносини лізингу в Україні регулюється нормами Цивільного та Податкового кодексів, законами України «Про фінансовий лізинг», «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про банки і банківську діяльність», а також нормативно-правовими актами Національного Банку України. Цими законодавчими документами визначено загальні правові ознаки лізингової діяльності, систему державного регулювання фінансового лізингу, порядок оподаткування та правила здійснення лізингових операцій діяльності банками.

Ціна лізингової операції визначається та фіксується у договорі. Плата за лізинг здійснюється у формі лізингових платежів. Сума лізингового платежу може включати в себе: суму відшкодування частини вартості предмета оренди; суму як винагороду орендодавцю за отримане майно; відшкодування суми відсотків за кредит; інші витрати лізингодавця.

Найбільш активними учасниками українського ринку лізингу є Таскомбанк (25,6 % від вартості нових угод усіх банків), ПУМБ (23,1 %) та Приватбанк (21,4 %). Найбільша частка лізингових угод припадає на юридичних осіб, частка яких у портфелях банків складає 91,5 %. При цьому частка юридичних осіб у нових лізингових угодах з банками досягає 93,3 % . У межах державних ініціатив із підтримки малого та середнього бізнесу і стимулювання економічного зростання наприкінці 2024 року уряд України запровадив Державну програму «Фінансовий лізинг 5-7-9»

Отже, лізинг це фінансовий інструмент, що впливає на досягнення економічних інтересів суб'єктів господарювання, що беруть участь у лізингових відносинах. Він відрізняється, як правило, середньо- та довгостроковим характером, ризиком, ефективністю та поворотністю.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ФГ «УКРАГРОПОЛ» ЯК ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ФГ «Украгропол»

Досліджувальне фермерське господарство «Украгропол» створене і діє у відповідності до Закону України «Про фермерські господарства», Цивільного кодексу, Статуту господарства, законодавства про землю. Фермерське господарство «Украгропол» створене 12.11.2015 року. Засновником є Земба Петро Франкович. При реєстрації йому присвоєно код ЄДРПОУ-40118324, ПІН-401183219120. Місцезнаходження досліджуваного підприємства: с.Полупанівка, провулок Бригадний буд.2 Підволочиського р-ну, Тернопільської обл, поштовий індекс 47875[36].

Діяльність господарства ґрунтується на принципах фінансової самостійності та організаційної автономії. Органи державної влади, їхні установи та засновник не беруть на себе відповідальність за фінансові зобов'язання підприємства. Аналогічно, господарство не відповідає за зобов'язання держави, її органів управління, засновника, а також інших суб'єктів господарювання, організацій чи установ. Підприємство створене з метою активної участі у формуванні товарного ринку, забезпечення споживачів продукцією та послугами, розширення торговельно-економічної взаємодії з фізичними і юридичними особами, здійснення виробничо-господарської діяльності, упровадження сучасних технологій, обладнання й ефективних методів управління, мобілізації додаткових фінансових і матеріальних ресурсів, а також для отримання прибутку та забезпечення соціально-економічних інтересів засновника і трудового колективу.

Підприємство має у власності майно і самостійно відповідає за виконання своїх зобов'язань у межах наявних активів. Структуру майна формують оборотні та необоротні активи. Основними джерелами його формування є майнові й

грошові внески засновника, фінансові результати від реалізації продукції, товарів і виконаних робіт, надходження від інших напрямів комерційної та господарської діяльності, банківські кредити, залучені кошти та інші позикові фінансові ресурси.

Згідно з положеннями Статуту, стратегічною метою функціонування господарства є отримання прибутку шляхом виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення її переробки та подальшої реалізації, а також провадження інших видів діяльності, дозволених чинним законодавством.

Провідним напрямом господарської діяльності підприємства є вирощування зернових культур (за винятком рису), бобових культур і насіння олійних культур, що відповідає коду КВЕД 01.11.

Допоміжними видами діяльності є:

- Розведення великої рогатої худоби молочних порід (КВЕД 01.41)
- Розведення свиней (КВЕД 01.46)
- Допоміжна діяльність у рослинництві (КВЕД 01.61)
- Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин (КВЕД 46.21) [36]

Фермерське господарство має право здійснювати будь – які види діяльності, не заборонені чинним законодавством України. Види діяльності, що потребують спеціальних дозволів (ліцензій) Господарство може здійснювати тільки після отримання таких дозволів (ліцензій).

Згідно статуту Господарство зобов'язане:

- забезпечувати використання земельних ділянок за їх цільовим призначенням;
- дотримуватися вимог законодавства про охорону довкілля;
- сплачувати податки та збори;
- не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;
- не допускати зниження родючості ґрунтів та зберігати інші корисні

властивості землі;

- дотримуватися санітарних, екологічних та інших вимог продукції;
- дотримуватися правил добросусідства та встановлених обмежень використання земель.

Земля є головним засобом виробництва у сільському господарстві. Про склад і структуру земельних угідь фермерського господарства «Украгропол» за 2020-2024 рік дізнаємось з рис 2.1. Більш детальні дані у (Додатку 3)

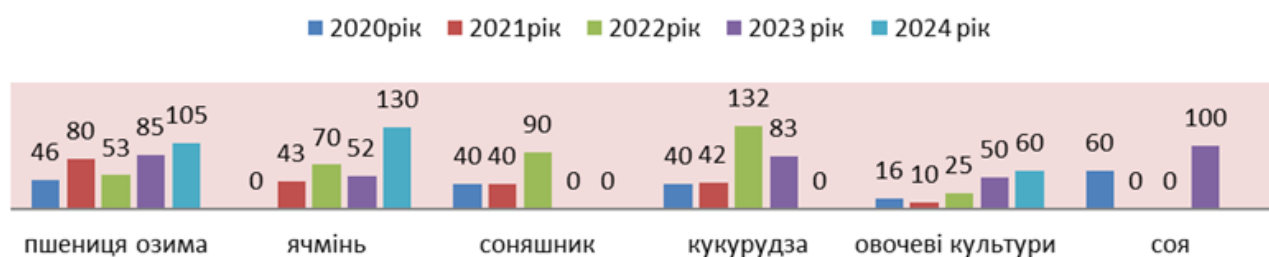

Рисунок 2.1 Площа посівів ФГ «Украгропол» 2020-2024 роки (вимірюється у га)

Джерело: сформовано автором за додатком 3

Майже вся земельна площа зайнята під сільськогосподарськими угіддями. У 2020 році їх площа становила 94,97% від загальної земельної площі. За весь досліджуваний період щорічно висівалася лише пшениця озима та овочеві культури. Ячмінь не висівали у 2021 році. У 2024 році площі посівів формувалися за рахунок пшениці, соняшнику, ячменю та овочевих культур. Посів сої культивується мало.

У процесі аналізу правового забезпечення управлінської діяльності ФГ «Украгропол» основну увагу було зосереджено на оцінці рівня дотримання вимог чинного законодавства всіма управлінськими підрозділами господарства щодо організації та реалізації статутної діяльності, виконання працівниками положень Статуту, а також належного документального забезпечення підприємства, зокрема установчими, фінансовими й організаційно-розпорядчими документами. Встановлено, що Статут ФГ «Украгропол» розроблений відповідно до норм Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України та Закону України «Про фермерське господарство».

Представництво інтересів селянського (фермерського) господарства у відносинах з третіми особами покладено на Голову ФГ «Украгропол».

Господарські та виробничі взаємовідносини підприємства з іншими суб'єктами господарювання або фізичними особами здійснюються на договірній основі. Відповідно до положень Статуту, члени ФГ «Украгропол» не мають статусу його засновників та не наділені повноваженнями щодо призначення або звільнення з посади

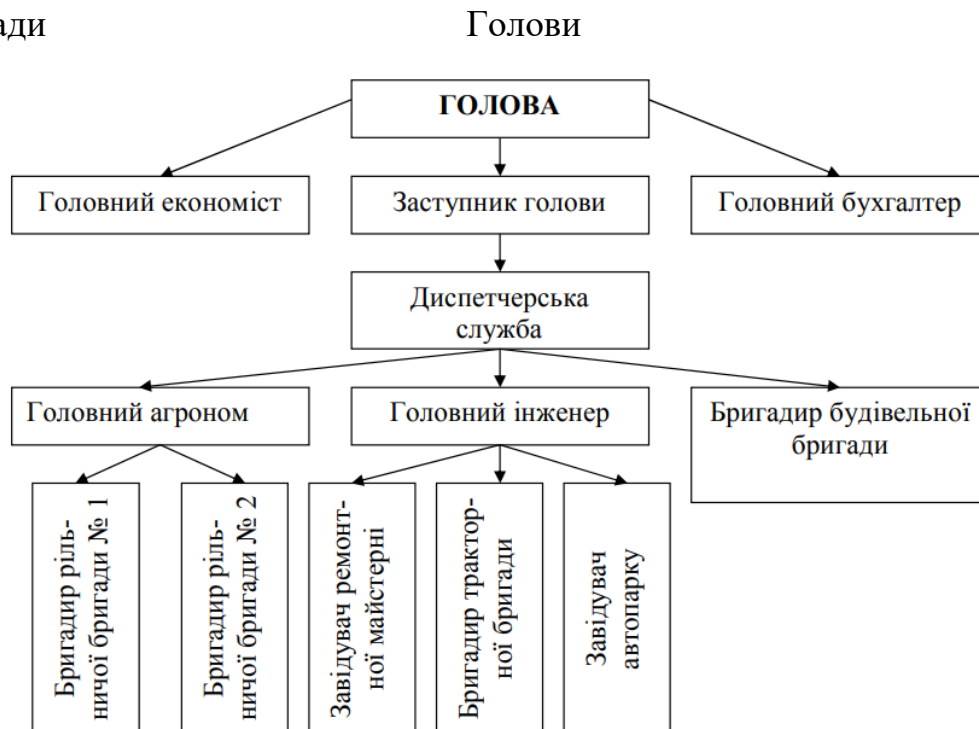

Рисунок 2.2. Організаційна структура управління фермерського господарства «Украгропол»

Джерело: сформовано автором

Керівництво діяльністю ФГ «Украгропол» зосереджене в руках Голови господарства, який здійснює представництво його інтересів у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами господарювання та фізичними особами. До компетенції керівника також належить укладання договорів та вчинення інших юридично значущих дій відповідно до положень Статуту. За необхідності Голова має право передавати

частину своїх повноважень будь-кому з членів господарства на підставі належним чином оформленого доручення.

Організаційна структура фермерського господарства, окрім Голови, передбачає наявність посад, що забезпечують результативне управління виробничо-господарською діяльністю. До ключових управлінських ланок належать заступник голови та бухгалтер. Функціональні обов'язки бухгалтера полягають у веденні повного та достовірного обліку фінансових ресурсів, товарно-матеріальних цінностей і основних засобів, а також у контролі їх руху та своєчасному відображенні відповідних операцій у системі бухгалтерського обліку.

З огляду на чинну модель управління, керівництво фермерського господарства має одноосібно-директивний характер, оскільки Голова уповноважений приймати управлінські рішення без обов'язкового погодження з іншими членами господарства. У цілому управлінський апарат ФГ «Украгропол» сформований із чотирьох осіб — Голови, заступника Голови, бухгалтера та головного економіста, тоді як виконання основних виробничих і технічних функцій покладено переважно на працівників виконавчого персоналу.

До компетенції заступника Голови належить здійснення поточного управління господарською діяльністю фермерського господарства, формування та реалізація стратегічних і тактичних напрямів розвитку ФГ, організація виконання та контроль реалізації управлінських рішень, ухвалених Головою господарства. Крім того, заступник Голови забезпечує вирішення щоденних оперативних питань, пов'язаних із функціонуванням підприємства, координує взаємодію з підрядними організаціями, а також відповідає за налагодження та підтримання довгострокових партнерських відносин із постачальниками та споживачами продукції.

Варто зазначити, що переважна частина зазначених управлінських функцій покладається на заступника Голови шляхом делегування відповідних повноважень безпосередньо Головою фермерського господарства.

Функціональні обов'язки бухгалтера у межах даного фермерського господарства охоплюють підготовку проєктів річних кошторисів, а також формування та подання на затвердження пропозицій щодо розмірів посадових окладів працівників ФГ. Головний економіст, у свою чергу, відповідає за розроблення бізнес-планів та інших фінансово-економічних документів, що супроводжують господарську діяльність підприємства, здійснює розрахункові операції з постачальниками й покупцями, забезпечує ведення бухгалтерської та управлінської звітності, а також виконує нарахування заробітної плати персоналу.

Членство у фермерському господарстві обмежується членами сім'ї Голови ФГ або його близькими родичами, що формує високий рівень зацікавленості працівників у підвищенні фінансових результатів діяльності підприємства. Отриманий прибуток у подальшому розподіляється між усіма учасниками відповідно до часток, визначених Статутом господарства.

Водночас до виконання окремих видів робіт можуть залучатися й сторонні працівники, з якими укладаються трудові договори (контракти). Найм таких працівників допускається виключно для виконання сезонних робіт або спеціалізованих завдань, що потребують відповідних професійних знань і навичок. Управлінські рішення, прийняті Головою фермерського господарства згідно з положеннями Статуту, є обов'язковими для виконання всіма членами ФГ.

Перед виконанням робіт для працівників проводять наради, на яких обговорюють алгоритми дій на певний період.

На даному підприємстві, кадрова служба складається з однієї особи, яка і є головним бухгалтером одночасно. У діяльності підприємства забезпечується неухильне дотримання вимог чинного законодавства у сфері трудових відносин, що підтверджується наявністю повного комплексу обов'язкової кадрової документації. Зокрема, на підприємстві оформлено та ведеться штатний розпис, правила внутрішнього трудового розпорядку, табелі обліку використання

робочого часу, а також накази з кадрових питань, у тому числі щодо особового складу, і журнал їх обліку.

Кадровий облік також включає особові картки працівників установлені форми П-2, трудові книжки персоналу та журнал обліку їх руху, затверджений графік відпусток, укладені трудові договори (контракти) та колективний договір (для юридичних осіб). Крім того, наявні посадові (робочі) інструкції працівників, журнал ознайомлення персоналу з локальними нормативно-правовими актами підприємства, положення з охорони праці, а також документи щодо обробки та захисту персональних даних, зокрема згоди на їх обробку та зобов'язання щодо нерозголошення конфіденційної інформації.

З метою сприяння регулюванню трудових відносин і соціально-економічних інтересів працівників та адміністрації ФГ «Укragропол» згідно чинного законодавства України, Галузевої угоди укладений колективний договір між адміністрацією ФГ «Укragропол», з однієї сторони та трудовим колективом (найманими працівниками) ФГ «Укragропол» (надалі – «Робітники»), в особі голови первинної профспілкової організації, з іншої сторони. Керівництво агрономічним напрямом діяльності фермерського господарства здійснює головний агроном, який очолює відповідну службу та відповідає за планування, організацію й контроль виконання комплексу агротехнічних заходів. До його функціональних обов'язків належить забезпечення своєчасного та технологічно обґрунтованого проведення робіт із підготовки та обробітку ґрунту, застосування мінеральних і органічних добрив, засобів захисту рослин, використання якісного насіннєвого матеріалу, а також організація процесу збирання врожаю.

У свою чергу, головний інженер координує роботу інженерної служби господарства та здійснює контроль за її діяльністю. Основними завданнями цієї посадової особи є забезпечення належного технічного обслуговування всіх виробничих процесів і галузей господарства, підтримання справного стану машино-тракторного парку, а також організація своєчасного постачання запасних частин, паливно-мастильних матеріалів та інших необхідних ресурсів.

2.2. Горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності ФГ «Украгропол»

Аналіз майнового стану ФГ «Украгропол» передбачає комплексну оцінку складу та структури активів підприємства, визначення джерел їх формування, а також дослідження змін, що відбулися у вартості окремих елементів майна й відповідних джерел його фінансування. Такий аналіз дає змогу встановити тенденції розвитку майнового потенціалу господарства в динаміці.

Майновий стан підприємства характеризується співвідношенням використаних ресурсів і джерел їх залучення. Основним інформаційним джерелом для проведення оцінки є бухгалтерський баланс, на підставі якого здійснюється аналіз активів і пасивів, визначаються структурні показники та динаміка змін балансових статей. З метою поглибленого дослідження доцільно виконати горизонтальний і вертикальний аналіз активів ФГ «Украгропол» за період 2020–2024 років, результати якого наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз активу балансу ФГ «Украгропол» (тис. грн.)

Актив	2020		2021		2022		2023		2024		Відх.
	Сума	Частка	Сума	Частка	Сума	Частка	Сума	Частка	Сума	Частка	
I. Необоротні активи	4519,0	31,28	5435,6	32,86	7115,6	26,66	9994,6	19,23	15579,0	30,94	11060
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	-	-	2491,0	4,79	4426,7	8,79	4426,7
Основні засоби	4519,0	31,28	5435,6	32,86	7115,6	26,66	7503,6	14,44	11152,3	22,15	6633,3
II. Оборотні активи	9926,0	68,71	11102,3	67,13	14917,8	55,89	29763,2	57,28	34758	69,05	24832
Запаси	4575	31,67	7869,9	47,58	11772,2	44,10	22195,2	42,71	26520,0	52,68	21945,0
в т.ч. готова продукція	357	2,47	1872	11,31	5387,8	20,18	9068,0	17,45	11460,0	22,76	11103
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2673,0	18,50	2873,5	17,37	3145,6	11,78	2523,0	4,85	3713,0	7,37	1040
Інша поточна дебіторська заборгованість	2678,0	18,53	359	2,17	-	-	5045,0	9,7	4525,0	8,98	1847,0
Всього майна	14445,0	100,0	16537,9	100,0	26690	100,0	51958,4	100,0	50337,0	100,0	35892

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Аналіз даних, наведених у таблиці, дає підстави стверджувати, що протягом досліджуваного періоду 2020–2024 років спостерігалася стійка тенденція до щорічного зростання вартості майна ФГ «Укragропол». Така динаміка є позитивною, оскільки відображає активізацію та розширення виробничо-господарської діяльності підприємства. Станом на кінець 2024 року загальна вартість активів господарства зросла на 35 892 тис. грн, що свідчить про збільшення масштабів фінансово-економічної діяльності та загалом характеризує функціонування підприємства з позитивного боку.

Вартість запасів підприємства у 2020 році складала 4575 тис. грн. За звітний період вони зменшились на 21945,0 тис. грн., і на кінець 2024 року склали 26520 тис. грн.

За досліджуваний період а роками частка оборотних активів перевищувала частку необоротних активів.

У 2024 року значний внесок у формування оборотних активів підприємства внесла дебіторська заборгованість. На кінець звітного періоду спостерігається збільшення абсолютного значення на 1040 тис. грн., що свідчить про погіршення розрахунків підприємства з покупцями та дебіторами.

Для більш повного аналізу майна «Укragропол» необхідно також оцінити стан основних засобів за допомогою показників оцінки майнового стану підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники оцінки майнового стану ФГ «Укragропол» за 2020 – 2024 роки

Актив	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення			
						2021-2020	2022-2021	2023-2022	2024-2023
Частка основних засобів в активах	0,023	0,022	0,061	0,024	0,015	-0,001	0,039	-0,037	-0,009
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,47	0,55	0,21	0,29	0,38	0,08	-0,34	0,08	0,09
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,00	0,01	0,04	0,03	0,02	0,01	0,03	-0,01	-0,01
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,03	0,02	0,01	0,01	0,02	-0,01	-0,01	0	0,01

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Відповідно до розрахунку коефіцієнту зносу основних засобів можна побачити, що за рахунок того, що первісна вартість основних засобів за три звітних періоди постійно зменшувалась, то їх знос за час експлуатації теж зменшувався. Це призвело до зростання рівня зносу на кінець 2024 року на 0,09, що свідчить про погіршення їх технічного стану. При значенні коефіцієнту зносу більше ніж 0,5 є негативним моментом.

Під час аналізу розрахуємо показники оцінки майнового стану. На ФГ «Украгропол», на кінець 2024 року коефіцієнт оновлення зменшився на 0,01, а коефіцієнт вибуття збільшився на 0,01. За період 2023 року відбулися такі зміни: коефіцієнт оновлення збільшився на 0,03, а коефіцієнт вибуття зменшився на 0,01.

Отже, для підвищення ефективності основних засобів потрібно провести заміну і модернізацію застарілого обладнання, використовуючи нові види сільгосптехніки, яке забезпечить економічність технологічних процесів.

На графічному відображенні динаміки показників оцінки майнового стану ФГ «Украгропол» можна побачити негативну тенденцію збільшення протягом 2022-2024 років коефіцієнту зносу основних засобів, а також тенденцію зменшення частки основних засобів в активах станом на 2022 рік та її зменшення у 2024 році (рис. 2.3).

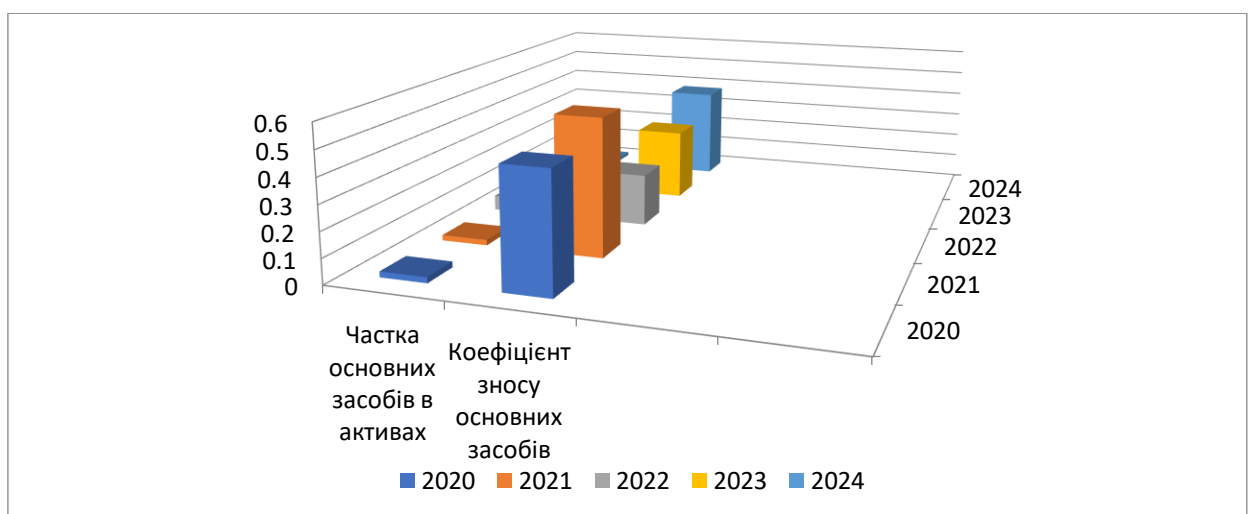

Рисунок 2.3 Динаміка показників оцінки майнового стану ФГ «Украгропол» протягом 2020-2024 рр

Джерело: сформовано автором за додатками 1-2

Загальну структуру активів характеризує коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів (табл. 2.3).

Спостерігається тенденція збільшення коефіцієнту співвідношення оборотних і необоротних активів протягом 2022-2024 років. Зростання валюти балансу «Украгропол» зв'язане по-перше з ростом оборотних активів, також спостерігається зріст необоротних активів станом на 2024 рік.

Таблиця 2.3

Підсумок розрахунку коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів «Украгропол» за 2020 – 2024 роки

Актив	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення
						2024-2020
Співвідношення оборотних і необоротних активів	2,19	2,04	2,09	2,97	2,23	0,04

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Зростання обсягу необоротних активів є позитивною тенденцією в діяльності підприємства, оскільки свідчить про розширення його виробничих можливостей. Однак з іншого боку, це може означати замороження капіталу в основних засобах або його втрату внаслідок фізичного та морального зносу, що, в свою чергу, збільшує ризик виникнення неліквідності підприємства. Зміна структури активів, що супроводжується збільшенням частки оборотних активів, може вказувати на формування надлишкових виробничих запасів, що також потребує окремого аналізу.

Відповідно до результатів проведеного аналізу, можна зробити висновок, що за підсумками 2024 року у структурі активів підприємства відбулися позитивні зміни. Загальна сума активів ФГ «Украгропол» збільшилася на 50 337 тис. грн.

Для глибшої оцінки фінансової стійкості підприємства необхідно здійснити комплексний аналіз фінансових ресурсів. Метою цього аналізу є прискорення обороту фінансових ресурсів, підвищення оборотності активів і

капіталу, а також забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Аналіз пасивів балансу ФГ «Украгропол» дозволяє визначити зміни у структурі власних та залучених коштів, а також обсяг залучених довгострокових і короткострокових позикових коштів. Результати аналізу пасивів наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансових ресурсів ФГ «Украгропол» за 2020-2024рр.

Актив	2020		2021		2022		2023		2024		Відх.
	Сума	Частка	Сума	Частка	Сума	Частка	Сума	Частка	Сума	Частка	
I. Власний капітал	11900	82,38	15033	90,90	17900,4	67,07	22620,2	43,54	34474,7	68,49	22574,7
Зареєстрований (пайовий) капітал	1,0	0,01	1,0	0,01	1,0	0,00	1,0	0,00	1,0	0,00	0
Додатковий капітал	540,4	3,74									-540,4
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	11359,0	78,64	15032,0	90,89	17899,4	67,06	22619,2	43,53	34473,7	68,49	23114,7
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	2545,0	17,62	1505,0	9,10	8266,0	30,97	17137,6	32,98	15862,3	31,51	13317,3
Короткострокові кредити банків	415	2,87					3999,8	0,77	6000,0	11,92	5585
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1430	9,9	1505	9,10	3571,0	13,38	5104,0	9,82	6498,0	12,91	5068
за довгостроковими зобов'язаннями					562,0	2,11	333,8	0,64	3364,3	6,68	3364,3
Інші поточні зобов'язання	700,0	4,85			4133,0	15,49					-700
Всього пасивів	14445,0	100,0	16537,9	100,0	26690	100,0	51958,4	100,0	50337,0	100,0	35892

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Структуру фінансових ресурсів ФГ «Украгропол» відобразимо у вигляді рисунку 2.4, що дозволить суттєво покращити їхній аналіз.

Аналіз фінансових ресурсів показує, що з кожним роком збільшується вартість власного капіталу. Це відбувається за рахунок зростання чистого прибутку підприємства.

Поточні зобов'язання кожного року збільшуються, що підриває фінансову стійкість підприємства та робить його залежним від кредиторів.

У поточних зобов'язаннях підприємства найбільшу питому вагу займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Збільшення заборгованості з оплати праці є негативним явищем і потребує більш детального аналізу за первинними документами підприємства.

Загалом сума поточних зобов'язань збільшилась у 2024 році у порівнянні з 2020 роком на 35892 тис. грн., що пов'язано передусім з погіршенням платіжної дисципліни.

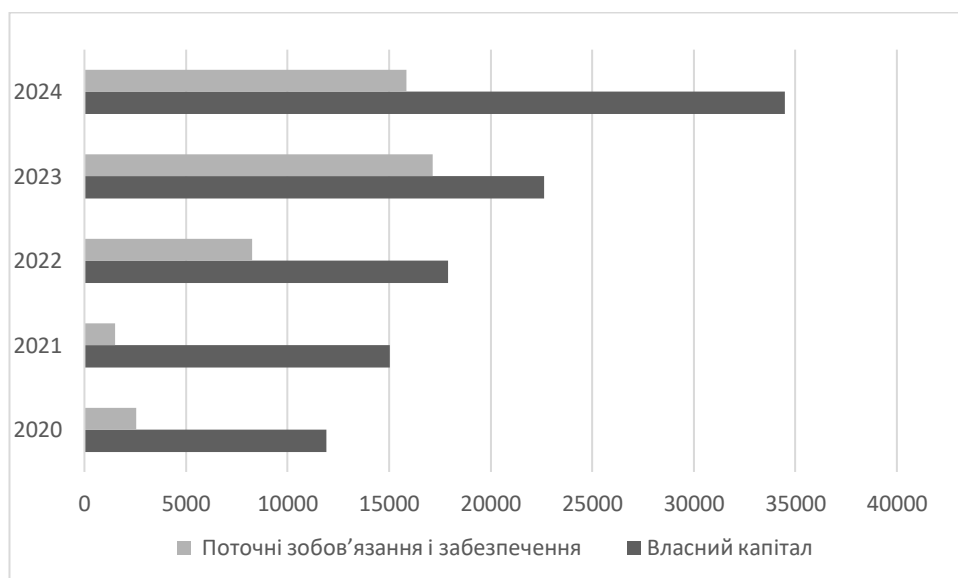

Рисунок 2.4. Структура фінансових ресурсів ФГ «Украгропол» за 2020-2024рр.

Джерело: сформовано автором за додатками 1-2

Отже, беручи до уваги проведений аналіз можна стверджувати, що структура фінансових ресурсів підприємства за звітний рік була задовільною, незважаючи на наявність значної дебіторської заборгованості.

2.3. Оцінка фінансової стійкості та фінансового стану ФГ «Украгропол»

Аналіз фінансового стану підприємства характеризується фінансовими ресурсами, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання,

фінансовими взаємовідносинами з контрагентами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю .

Фінансова стійкість передбачає, що ресурси повинні окуповуватися за рахунок грошових надходжень від господарської діяльності, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Розглянемо основні показники фінансової стійкості в таблиці 2.5.

Показник автономії показує наскільки підприємство незалежне від позикового капіталу. Він вказує яка частина активів підприємства сформована за рахунок власних коштів. Лише у 2023 році значення опустилося нижче нормативного і склало 43%. За решту досліджуваного періоду значення показника перевищувало нормативне, що в свою чергу свідчить про збільшення фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансової залежності є зворотним до коефіцієнту фінансової автономії. У 2023 році показник перевищує нормативне значення. За решту періоду дослідження ми бачимо, частка позикових коштів у фінансуванні підприємства знижується, а отже, підприємство набуває фінансової незалежності за ці періоди.

Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу) показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. За цим коефіцієнтом здійснюють найбільш загальну оцінку фінансової стійкості (він показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожен одиницю капіталу).

На ФГ «Укragропол» у 2023р показник набуває найвищого значення та є наближеним до нормативного значення, що свідчить про більший ризик структури капіталу. У решті періоду цей коефіцієнт є нижчим від нормативу. Тобто фінансовий ризик для досліджуваного підприємства знижується.

Власний оборотний капітал представляє собою частину оборотних активів, профінансовану на довгострокових засадах. Він відображає достатньо стійку частину оборотних коштів. Чим більшою є його величина, тим стабільнішою буде діяльність підприємства. На ФГ «Укragропол» власний оборотний капітал

є присутнім за весь досліджуваний період. Причому спостерігається його зростання, що є позитивним і свідчить, що підприємство не лише може погасити поточні зобов'язання, але і має фінансові ресурси для розширення своєї діяльності.

Таблиця 2.5.

Показники фінансової стійкості ФГ «Укragропол» за 2020-2024рр.

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку	2020	2021	2022	2023	2024	Норматив
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал / Валюта балансу	0,82	0,91	0,67	0,43	0,68	0,5
2	Коефіцієнт фінансової залежності	Валюта балансу / Власний капітал	1,21	1,1	1,49	2,29	1,46	2
3	Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу)	Поточні зобов'язання підприємства / Валюта балансу	0,17	0,09	0,31	0,33	0,32	0,5
4	Власний оборотний капітал	Власний капітал - Необоротні активи	7381,0	9597,4	10784,8	12625,6	18895,7	
5	Коефіцієнт маневрування власного капіталу	Власний оборотний капітал / Валюта балансу	0,51	0,58	0,40	0,24	0,37	$\geq 0,1$
6	Коефіцієнт покриття (платоспроможності)	Власний капітал / Зобов'язання підприємства	4,6	9,98	2,16	1,31	2,17	1
7	Коефіцієнт фінансової стійкості	Власний капітал + Довгострокові зобов'язання / Валюта балансу	0,82	0,91	0,67	0,43	0,68	1

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу) показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. За цим коефіцієнтом здійснюють найбільш загальну оцінку фінансової стійкості (він показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю капіталу). На ФГ «Укragропол» у 2023р показник набуває найвищого значення та є наближеним до нормативного значення, що свідчить про більший ризик структури капіталу. У решті періоду цей коефіцієнт є нижчим від нормативу. Тобто фінансовий ризик для досліджуваного підприємства знижується.

Власний оборотний капітал представляє собою частину оборотних активів, профінансовану на довгострокових засадах. Він відображає достатньо стійку частину оборотних коштів. Чим більшою є його величина, тим стабільнішою буде діяльність підприємства. На ФГ «Укragропол» власний оборотний капітал є присутнім за весь досліджуваний період. Причому спостерігається його зростання, що є позитивним і свідчить, що підприємство не лише може погасити поточні зобов'язання, але і має фінансові ресурси для розширення своєї діяльності.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу показує, яка частина власного оборотного капіталу перебуває в обороті, а яка капіталізована. Чим більше значення цього коефіцієнта, тим ліпший фінансовий стан, оскільки створюються кращі можливості фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами. За весь досліджуваний період значення показника відповідає нормативу.

Коефіцієнт покриття (платоспроможності) характеризує можливість покриття боргів підприємства власним капіталом. Так ФГ «Укragропол» протягом 2020-2024 р. відповідало нормативному значенню, тобто покривало свої борги за рахунок власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує, яку частину активів балансу сформовано за рахунок стійких джерел. На ФГ «Укragропол» у 2020-2024 рр. за

рахунок стійких джерел сформовано від 43 % до 91% активів відповідно, при нормативному значенні 1.

Таким чином, ФГ «Украгропол» у 2020-2024 рр. характеризується нестійким фінансовим становищем, частина показників є нижчими від нормативних значень. Однак підприємство не є сильно залежним від зовнішнього фінансування.

Аналізуючи фінансовий стан ФГ «Украгропол», доцільно також розрахувати абсолютні показники фінансової стійкості. Абсолютні показники фінансової стійкості характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування. Співставленні величини запасів господарюючого суб'єкта з джерелами їхнього фінансування дозволяє визначити тип фінансового стану (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Абсолютні показники оцінки фінансової стійкості (визначення типу фінансового стану підприємства) за 2020-2024рр.

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6
1. Загальна величина запасів	4575	7869,9	11772,2	22195,2	26520,0
2. Наявність власних джерел формування запасів (власні кошти)	7381,0	9597,4	10784,8	12625,6	18895,7
3. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів Власні кошти + Довгострокові зобов'язання	11900	15033	17900,4	22620,2	34474,7
4. Загальна величина основних джерел формування запасів Власні кошти + Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання	14445	16537,9	26690	51958,4	50337
5. Надлишок або нестача власних джерел формування запасів (ряд. 2 – ряд. 1)	2806	1727,5	-984,4	-9569,6	-7624,3
6. Надлишок або нестача власних і довгострокових джерел формування запасів (ряд. 3 – ряд. 1)	7325	7163,1	6128,2	425	7964,4
7. Надлишок або нестача загальної величини основних джерел формування запасів (ряд. 4 – ряд. 1)	9870	8668	14917,8	29763,2	23817

Продовження таблиці 2.6

8. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	(1; 1; 1) абсолютна фінансова стійкість фінансового стану	(1; 1; 1) абсолютна фінансова стійкість фінансового стану	(0; 1; 1) нормальна стійкість фінансового стану	(0; 1; 1) нормальна стійкість фінансового стану	(0; 1; 1) нормальна стійкість фінансового стану
---	--	--	--	--	--

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Аналіз абсолютних показників оцінки фінансової стійкості показав, що підприємство у 2020 та 2021рр. мало абсолютну фінансову стійкість; у 2022-2024рр. фінансовий стан знизився до типу нормальної фінансової стійкості.

В короткостроковій перспективі фінансовий стан підприємства оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які характеризують можливість своєчасних та повних розрахунків по короткострокових зобов'язаннях перед контрагентами.

Аналіз ліквідності балансу підприємства дозволяє виявити найважливіші аспекти і слабкі позиції в діяльності суб'єкта господарювання та показує, за якими напрямками потрібно проводити таку роботу. Якщо підприємство не може підтримувати короткострокову платоспроможність, воно не буде в змозі підтримувати довгострокову здатність платити за боргами, також не буде в змозі задовольнити вимоги своїх акціонерів. Навіть якщо рентабельність є високою, компанія може виявитися банкрутом за умови, що короткострокові зобов'язання перед кредиторами не будуть погашені.

Для визначення ліквідності ФГ «Укراгропол» розрахуємо коефіцієнти ліквідності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Показники ліквідності ФГ «Украгропол» за 2020-2024рр.

Назва показника	Алгоритм розрахунку	2020	2021	2022	2023	2024	Нормативне значення
Коефіцієнт поточної ліквідності (КПЛ)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	3,9	7,37	1,8	1,73	2,19	1,5

Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	Оборотні активи – Запаси /Поточні зобов’язання	2,1	2,14	0,38	0,44	0,51	1
--------------------------------------	--	-----	------	------	------	------	---

Продовження таблиці 2.7

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кшл)	Грошові кошти та їх еквіваленти/Поточні зобов’язання	-	-	-	-	-	0,2
---	--	---	---	---	---	---	-----

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Згідно таблиці 2.9 можна зробити висновки про високий рівень ліквідності підприємства за період, що аналізується. Коефіцієнт поточної ліквідності за весь досліджуваний період значно перевищував нормативне значення. При значно високому коефіцієнті ліквідності виникають сумніви щодо ефективності використання оборотних активів підприємства. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності є значно вищим від нормативного за весь досліджуваний період. Оскільки коефіцієнт термінової ліквідності більше 1, то підприємство має низький фінансовий ризик, а значить потенційні можливості для залучення додаткових фінансових ресурсів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності за період 2020-2024рр. розрахувати неможливо через відсутність або незначну суму грошових коштів. Високе значення показників є негативним, адже свідчить надмірне відволікання ресурсів підприємства на формування грошових коштів, що призводить до неефективного використання наявних фінансових ресурсів.

За даними фінансової звітності ФГ «Укragропол» проаналізуємо рівень і динаміку фінансових результатів його діяльності (таблиця 2.8). За весь досліджуваний період чистий дохід від реалізації сільськогосподарської продукції за досліджуваний період має стійкі тенденції до зростання. З 2020 по 2024 рік показник зріс у 4 рази.

Таблиця 2.8

Аналіз фінансових результатів ФГ «Укragропол»у 2020-2024 рр.

Показник, тис.грн	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення	
						2024-2020	2024/2020
1.Чистий дохід від реалізації	8395,6	11824,5	14993,5	19131,5	42177,1	33781,5	402,37
2.Разом доходів	8395,6	11824,5	14993,5	19131,5	42177,1	33781,5	402,37

3. Собівартість реалізованої продукції	3200,0	7165,2	12126,0	14411,7	29906,6	26706,6	834,58
--	--------	--------	---------	---------	---------	---------	--------

Продовження таблиці 2.8

4. Інші операційні витрати	87,0				416,0	329	378,16
5. Інші витрати	75,0	986,0				-75	-100,00
6. Разом витрати	3362,0	8151,2	12126,0	14411,7	30322,6	26960,6	801,92
7. Фінансовий результат до оподаткування	5033,6	3673,3	2867,5	4719,8	11854,5	6820,9	135,51
8. Податок на прибуток							
9. Чистий прибуток (збиток) від звичайної діяльності	5033,6	3673,3	2867,5	4719,8	11854,5	6820,9	135,51

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Зростання чистого доходу підприємства оцінюється позитивно і свідчить про підвищення обсягів надання послуг, конкурентоспроможність підприємства.

Інші операційні доходи та інші доходи у підприємства відсутні. Це свідчить, що підприємство не отримує доходи від оренди активів, від реалізації оборотних активів тощо.

Разом з тим, спостерігається зростання витрат підприємства. Що стосується собівартості, то величина її приросту у 2024 році в порівнянні з 2020 склала у 8 разів, що вдвічі перевищує зростання чистого доходу. Величина інших операційних витрат була присутня за звітністю лише у 2020 та 2024 роках. Показник також характеризується зростанням, причинами чого були сумнівні борги, економічні санкції, що застосовуються до підприємства тощо. Період 2021-2023 років характеризується покращенням платіжної дисципліни. Інші витрати виникли на підприємстві у 2020 та 2021 роках.

На основі аналізу звіту про фінансові результати можна говорити що фінансово-господарська діяльність ФГ «Украгропол» протягом 2020-2024 років була ефективною. Фінансовий результат до оподаткування має тенденції до зростання. За весь досліджуваний період підприємство отримувало прибуток, що є позитивним явищем, оскільки постійне збільшення чистого прибутку – це стале джерело фінансування розвитку виробництва, задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників підприємства, благодійної діяльності. Для

більшої наочності варто проаналізувати динаміку фінансових результатів графічним методом (рис.2.5).

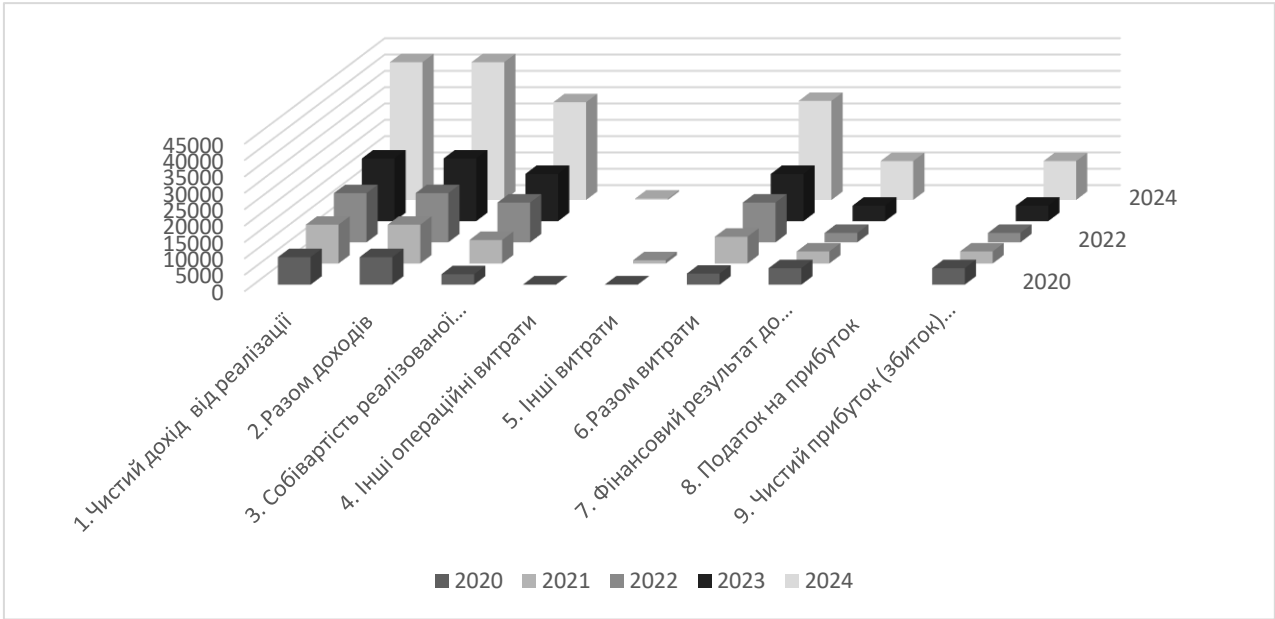

Рисунок 2.5. Аналіз фінансових результатів ФГ «Украгропол» у 2020-2024 рр.
Джерело: сформовано автором за додатком 1 -2

Крім оцінки джерел формування результатів діяльності підприємства для оцінки кінцевих результатів діяльності підприємства застосовують і відносні показники. Позитивна динаміка усіх показників рентабельності – до зростання.

Обчислимо показники рентабельності та проведемо їх аналіз в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз динаміки показників рентабельності ФГ «Украгропол» за 2020 - 2024 рр.

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення	
						за сумою, тис.грн	(%)
1.Чистий дохід, тис. грн.	8395,6	11824,5	14993,5	19131,5	42177,1	33781,5	402,37
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	3200,0	7165,2	12126,0	14411,7	29906,6	26706,6	834,58
3. Чистий прибуток, тис. грн.	5033,6	3673,3	2867,5	4719,8	11854,5	6820,9	135,51

Продовження таблиці 2.9

4.Середньорічна вартість активів, тис. грн.	3690,5	4977,3	6275,6	7309,6	9327,95	5637,45	252,76
4.1. Вартість активів на початок року	2862	4519	5435,6	7115,6	7503,6	4641,6	262,18
4.2. Вартість активів на кінець року	4519	5435,6	7115,6	7503,6	11152,3	6633,3	246,79
5. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	9055	10514,15	13010,05	22340,5	32260,6	23205,6	356,27
5.1. Вартість оборотних активів на початок року	8184	9926	11102,3	14917,8	29763,2	21579,2	363,68
5.2. Вартість оборотних активів на кінець року	9926	11102,3	14917,8	29763,2	34758,0	24832	350,17
6. Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	9647	13466,5	16466,7	20260,3	28547,45	18900,45	295,92
6.1. Вартість власного капіталу на початок року	7394	11900	15033	17900,4	22620,2	15226,2	305,93
6.2. Вартість власного капіталу на кінець року	11900	15033	17900,4	22620,2	34474,7	22574,7	289,70
7. Витрати підприємства, тис. грн.	3362,0	8151,2	12126,0	14411,7	30322,6	26960,6	801,92
8. Доходи підприємства, тис.грн	8395,6	11824,5	14993,5	19131,5	42177,1	33781,5	402,37
9. Рентабельність підприємства (активів) , %	136,39	73,80	45,69	64,57	127,09	-9,31	93,18
10. Рентабельність оборотних активів, %	55,59	34,94	22,04	21,13	36,75	-18,84	66,10
11. Рентабельність власного капіталу, %	52,18	27,28	17,41	23,30	41,53	-10,65	79,58
12. Рентабельність діяльності, %	149,72	45,06	23,65	32,75	39,09	-110,63	26,11
13. Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг) , %	157,30	51,27	23,65	32,75	39,64	-117,66	25,20

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Як свідчить таблиця, досліджуване підприємство є прибутковим та рентабельним. За абсолютним показником прибутку спостерігається зростання, а відносні показники мають наступні тенденції.

Рентабельність підприємства показує, яку частку чистого прибутку приносить кожна одиниця активів. За досліджуваний період показник знизився, тобто підприємству кожна одиниця активів стала приносити менше прибутку. Отже, активи у 2024 році використовуються менш ефективно. Необхідно

відзначити позитивну динаміку до зростання величини середньорічної вартості активів у 2024 році на 5637,45тис.грн. або 252,76%.

Для більшої наочності варто проаналізувати динаміку показників рентабельності графічним методом (рис.2.6).

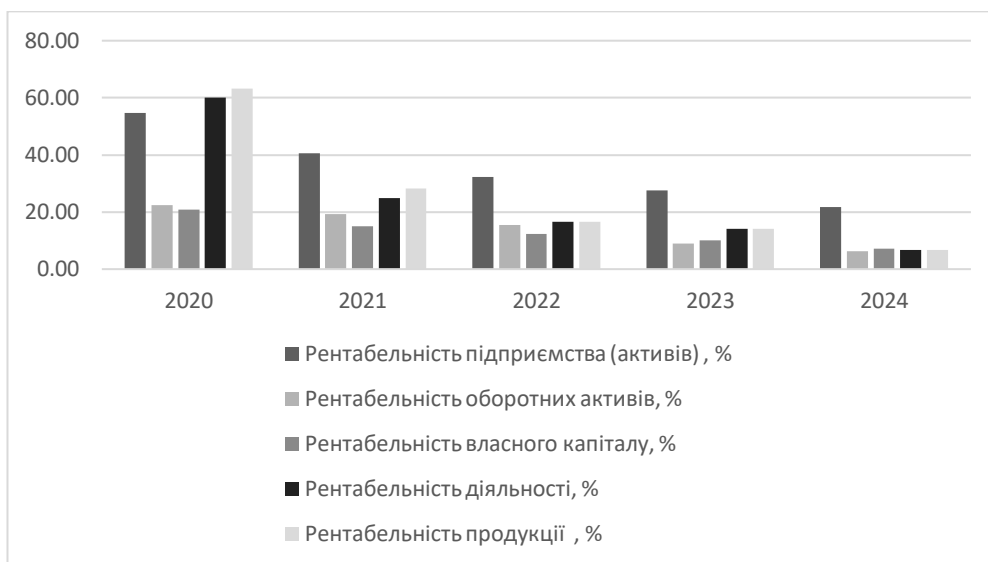

Рисунок 2.6. Динаміка основних показників рентабельності ФГ «Украгропол» за 2020 - 2024 рр.

Джерело: сформовано автором за додатками 1 -2

Рентабельність оборотних активів має таку ж саму ситуацію як і вище вже названа рентабельність підприємства, так як за досліджуваний період на підприємстві спостерігається наявність прибутку.

Показники рентабельності власного капіталу набувають значно нижчого значення ніж попередні показники. На 1 грн. середньорічної вартості власного капіталу підприємство отримує 52,18 та 41,53 коп. прибутку, відповідно у 2020 та 2024 роках. У проміжних роках дослідження показник набуває значно більших значень. Це свідчить, що капітал підприємства використовується менш ефективно ніж активи.

Рентабельність продукції за весь досліджуваний період коливалася від 157,3 % до 39,64%. Даний показник показує, скільки отримано валового прибутку з 1 грн. понесених витрат. Такий результат свідчить про негативну динаміку діяльності підприємства.

Отже, по підприємству спостерігається динаміка до зниження показників рентабельності у 2024 році. Дане явище свідчить про те, що прибутковість діяльності підприємства падає.

Підприємству слід активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення процесу надання послуг, підвищення конкурентоспроможності виконаних замовлень, це і буде сприяти зростанню рентабельності підприємства

Висновки до розділу 2

Досліджувальне фермерське господарство «Украгропол» створене 12.11.2015 року. Господарство працює на принципах повного самофінансування і самоврядування. Основним видом діяльності є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (КВЕД 01.11). Управління ФГ «Украгропол» здійснює його Голова, до повноважень якого відноситься представництво інтересів господарства перед контрагентами та іншими установами.

За досліджуваний період (2020- 2024 р.) щорічно спостерігалось зростання вартості майна ФГ «Украгропол». Це є позитивним моментом, бо свідчить про більше розгортання виробничої діяльності. На кінець 2024 року майно підприємства збільшилось на 35892 тис.грн. Це свідчить про розширення фінансової діяльності і в цілому є позитивною характеристикою діяльності підприємства. За досліджуваний період за роками частка оборотних активів перевищувала частку необоротних активів. У 2024 року значний внесок у формування оборотних активів підприємства внесла дебіторська заборгованість. На кінець звітної періоду спостерігається збільшення абсолютного значення на 1040 тис.грн., що свідчить про погіршення розрахунків підприємства з покупцями та дебіторами. Спостерігається тенденція збільшення коефіцієнту співвідношення оборотних і необоротних активів протягом 2022-2024 років.

Вартість власного капіталу збільшується за рахунок зростання чистого прибутку підприємства. У поточних зобов'язаннях підприємства найбільшу

питому вагу займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Поточні зобов'язання кожного року збільшуються, що робить його залежним від кредиторів. Загалом сума поточних зобов'язань збільшилась у 2024 році у порівнянні з 2020 роком на 13315,3 тис. грн., що пов'язано передусім з погіршенням платіжної дисципліни.

Показники фінансової стійкості свідчать, що ФГ «Украгропол» у 2020-2024 рр. характеризується нестійким фінансовим становищем, частина показників є нижчими від нормативних значень. Аналіз абсолютних показників оцінки фінансової стійкості показав, що підприємство у 2020 та 2021рр. мало абсолютну фінансову стійкість; у 2022-2024рр. фінансовий стан знизився до типу нормальної фінансової стійкості. Високе значення показників є негативним, адже свідчить надмірне відволікання ресурсів підприємства на формування грошових коштів, що призводить до неефективного використання наявних фінансових ресурсів.

За весь досліджуваний період підприємство отримувало прибуток, що є позитивним явищем, оскільки постійне збільшення чистого прибутку – це стає джерело фінансування розвитку виробництва. По підприємству спостерігається динаміка до зниження показників рентабельності у 2024 році. Дане явище свідчить про те, що прибутковість діяльності підприємства падає.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

3.1. Оцінка зовнішнього середовища діяльності сільськогосподарських підприємств як чинника формування потреби у фінансовому лізингу.

Досліджуване фермерське господарство розміщене на території Скалатської міської територіальної громади Тернопільського району Тернопільської області. Тернопільський регіон характеризується значною концентрацією суб'єктів аграрного сектору, серед яких переважають фермерські господарства, загальна кількість яких перевищує три десятки. Окрім цього, в області функціонують сільськогосподарські виробничі кооперативи та підприємства, що здійснюють промислову переробку аграрної продукції.

Природно-кліматичні умови регіону є загалом сприятливими для ведення сільськогосподарського виробництва, у зв'язку з чим діяльність аграрних підприємств орієнтована як на розвиток рослинницької, так і тваринницької галузей. За таких умов ФГ «Украгропол» здійснює господарську діяльність у середовищі посиленої конкуренції.

Функціонування фермерського господарства відбувається в межах ринкової економіки з високим рівнем конкурентного тиску, що зумовлює необхідність постійної уваги керівництва до формування товарного асортименту, встановлення цінової політики, розширення кола споживачів та оптимізації виробничих процесів. Разом із цим, поряд із зазначеними чинниками, ключового значення для подальшого інтенсивного розвитку ФГ «Украгропол» набуває рівень забезпечення його бізнес-процесів ефективними механізмами правового регулювання.

Конкурентний аналіз проводився на основі порівняння: ФГ «Украгропол» – ФГ «Підволочиськ-Агро» - конкурент 1, ФГ «Ранок» – конкурент 2 (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Конкурентні позиції селянського (фермерського) господарства ФГ
«Украгропол» та підприємств-конкурентів, 2024 р.**

Показник	ФГ «Украгропол»	ФГ «Підволочиськ- Агро»	ФГ «Ранок»
Чистий дохід від реалізації	42177,1	45263,5	36458,7
Товарна продукція, тис. грн	86845,9	91475,8	73147,3
Частка ринку в регіоні, %	1,6	1,9	1,4
Вартість основних засобів, тис. грн.	11152,3	11145,9	13480,2
Повна собівартість, тис. грн.	29906,6	31458,0	28254,6
Вартість оборотних засобів, тис. грн.	34758,0	39766,7	55758,6
Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	11854,5	13458,6	10125,3
Рівень рентабельності, %	28,1	29,7	27,7

Джерело: сформовано автором за додатками 1 -2

Отже, за даними табл. 3.1, можна зробити висновок, що головним стратегічним конкурентом для ФГ «Украгропол» є конкурент 1 – ФГ «Підволочиськ-Агро», так як воно має кращі економічні фінансові результати виробничо-збутової діяльності.

Проведемо порівняльну оцінку досліджуваного підприємства з його конкурентами по основних складових маркетингу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Порівняльна оцінка по основних складових маркетингу ФГ
«Украгропол» та його конкурентів**

Показник	ФГ «Украгропол»	ФГ «Підволочиськ-Агро»	ФГ «Ранок»
Товарний портфель (асортимент)	Зернові (пшениця озима, ячмінь, кукурудза на зерно), соняшник	Зернові (озима пшениця, сорго ячмінь, кукурудза); соняшник, ріпак, картопля	Зернові (озима пшениця, ячмінь); соняшник, овочі
Комплекс маркетингових комунікацій	Реклама в ЗМІ, друкована реклама, реклама в мережі Інтернет, ярмарки, прямий маркетинг	Реклама в ЗМІ, участь у ярмарках та виставках, паблік рилейшнз, прямий маркетинг	Реклама в ЗМІ, реклама в мережі Інтернет, ярмарки, виставки, прямий маркетинг

Продовження таблиці 3.2

Рівень каналів розподілу	Прямий Однорівневий	Прямий Однорівневий Дворівневий	Прямий Однорівневий
Наявність відділу маркетингу	Немає	Є	Немає

Джерело: сформовано автором

Порівняно з основними конкурентами, досліджуване підприємство характеризується відносно обмеженим асортиментом продукції. Водночас у своїй діяльності ФГ «Украгропол» застосовує достатній набір інструментів маркетингових комунікацій, однак за окремими маркетинговими показниками конкуренти демонструють кращі результати.

Підприємство-конкурент 1 займає більш стійкі позиції на ринку, що свідчить про наявність у ФГ «Украгропол» потужного конкурентного суперника. За таких умов господарству доцільно активізувати роботу з посилення власних конкурентних переваг та ефективніше використовувати наявний потенціал. ФГ «Украгропол» володіє необхідними передумовами для залучення значної частки споживачів конкурентів шляхом формування довготривалих лояльних відносин із клієнтами, виробництва продукції високої якості та впровадження сучасних агротехнологій у виробничий процес. Слід зазначити, що підприємство поступово зміцнює свої ринкові позиції та демонструє покращення результатів господарської діяльності.

Обрана стратегія розвитку ФГ «Украгропол» передбачає орієнтацію на випуск безпечної та якісної продукції, модернізацію матеріально-технічної бази, застосування концепції маркетингу відносин, а також оперативне реагування на зміни попиту й пропозиції на аграрному ринку.

З метою подальшого нарощування конкурентних переваг підприємству необхідно здійснювати постійний моніторинг діяльності конкурентів, а також змін у мікро- та макросередовищі. Виявлення сильних і слабких сторін, можливостей та загроз створює підґрунтя для формування ефективних конкурентних стратегій і підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Важливим інструментом стратегічного аналізу є SWOT-аналіз, який дозволяє визначити ключові напрями подальшого розвитку підприємства та обґрунтувати заходи щодо зміцнення його позицій на ринку. Відповідно до методики SWOT-аналізу здійснюється ідентифікація сильних і слабких сторін базового підприємства, а також оцінка зовнішніх можливостей і загроз. Результати SWOT-аналізу ФГ «Укragропол» наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Перелік стратегій SWOT- аналізу, щодо діяльності ФГ «Укragропол»

Внутрішнє оточення 		Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
Зовнішнє оточення 		1. Стабільний попит на продукцію. 2. Кваліфікований персонал. 3. Зростання обсягів виробництва. 4. Прийнятний рівень цін. 5. Наявність сучасної сільськогосподарської техніки.	1. Вузька спеціалізація. 2. Швидке старіння обладнання. 4. Нестача обігових коштів. 5. Відсутність чітких цілей та стратегій розвитку. 6. Існує збиткове виробництво. 7. Недостатня розвиненість маркетингу. 8. Невеликий асортимент продукції
	Можливості (O)	Стратегія SO Розширення товарного портфелю підприємства та виробництво перспективних продуктів сільського господарства (виробництво екологічно чистої продукції).	Стратегія WO Реорганізація відділу збуту та впровадження служби маркетингу, оптимізація розподілу продукції за наявними каналами розподілу.

Продовження таблиці 3.3

Загрози (T)	1. Висока конкуренція на ринку. 3. Вплив змін валютних курсів,	Стратегія ST Впровадження сучасних технологій, підвищення	Стратегія WT Посилення конкуренції, впровадження інновацій та
-------------	--	--	---

інфляційні процеси. 4. Нестабільна політична та економічна ситуація в країні 5. Скорочення доходів споживачів 6. Зростання цін на сировину 7. Високі податкові ставки 8. Пандемія та військовий стан в країні	якості продукції і забезпечення доступної ціни. Збільшення кількості споживачів у колишньому сегменті ринку.	оптимізація обсягів випуску продукції. Можливо, використання кооперації в просуванні сільськогосподарської продукції.
---	--	---

Джерело: сформовано автором

Аналізуючи основні сильні та слабкі сторони, а також можливості і загрози для ФГ «Украгропол», можна зробити висновок, що основним джерелом виручки підприємства є реалізація соняшнику. Сприятливими факторами для ефективного розвитку господарства є прийнятний рівень цін на продукцію, наявність сучасної сільськогосподарської техніки та висококваліфікований персонал. Для подальшого розширення виробництва необхідно максимально задіяти наявні виробничі потужності підприємства.

Основними споживачами продукції ФГ «Украгропол» є підприємства, що займаються елеваторною і борошно-круп'яною промисловістю, а також комбікормові заводи. ФГ укладає контрактні угоди з партнерами, в яких чітко визначено умови продажу та відповідальність сторін за невиконання договірних зобов'язань. Серед основних споживачів рослинницької продукції можна виділити такі компанії, як ПП «Екопродукт», ТОВ «Пріоритет М» та інші. Серед основних постачальників сировини і матеріалів для ФГ «Украгропол» можна відзначити: ТОВ «Петрол», яке постачає паливно-мастильні матеріали; ПП «Агросем» — посівний матеріал зернових, олійних та бобових культур; ТОВ «Агрохім Продукт» — мінеральні добрива; ТОВ «Тернопільпак» — фасувальні матеріали.

Однією з головних проблем для підприємства є швидке моральне і фізичне старіння обладнання, а також висока вартість придбання нових технічних засобів, що є важливим фактором для підвищення конкурентоспроможності продукції. Оскільки в останні роки господарство має прибуткове, але низькорентабельне виробництво, при виборі стратегії розвитку ФГ

«Укragропол» важливо врахувати специфіку поточного економічного становища підприємства. У зв'язку з цим, доцільним є вибір стратегії стабілізації економіки підприємства, основою якої має стати подальший розвиток галузі рослинництва.

3.2. Нарощення виробничих активів в умовах обмежених інвестиційних ресурсів.

Підприємство повинно мати конкурентні переваги, щоб бути конкурентоспроможним. Отримання конкурентних переваг можливе за умови підвищення ефективності власної діяльності та вдосконалення фінансового стану. Удосконалення фінансового стану може бути за рахунок мобілізації явних та прихованих резервів підприємства. Пошук резервів проводиться шляхом всебічного аналізу всіх складових діяльності. Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок продажу частини основних фондів, збільшення виручки від реалізації, рефінансування дебіторської заборгованості (збільшення вхідних грошових потоків).

Одним із шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів, яка передбачає проведення реструктуризації активів підприємства, заходи, пов'язані зі зміною структури та складу активів балансу, перетворення наявних матеріальних та фінансових активів підприємства в грошову форму.

Реструктуризація активів передбачає наступні заходи.

1. Мобілізація прихованих резервів. Частину капіталу, що не відображена в балансі називають прихованими резервами. Їх розмір дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю. Виявляють та мобілізують приховані резерви з допомогою таких методів: експертного, методу зовнішнього порівняльного аналізу, методу внутрішнього порівняльного аналізу, методу функціонально-вартісного аналізу, реінжинірингу бізнес-процесів.

2. Використання зворотного лізингу – господарської операції, що передбачає продаж основних фондів з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів в оперативний або фінансовий лізинг.

3. Здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у виробничому процесі.

4. Оптимізація структури розміщення оборотного капіталу, тобто зменшення частки низьколіквідних оборотних засобів, запасів, сировини та матеріалів, незавершеного виробництва тощо.

5. Продаж окремих низькорентабельних структурних підрозділів та об'єктів основних фондів. За рахунок цієї операції підприємство може отримати інвестиційні ресурси для перепрофілювання виробництва на більш прибуткові види діяльності.

6. Рефінансування дебіторської заборгованості, що полягає у перетворенні дебіторської заборгованості в інші ліквідні форми оборотних активів: грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення.

ФГ «Укراгропол» має на своєму балансі необоротні та нематеріальні активи такі як будівлі, споруди, та інші, право користування землею, водою, та іншими природними ресурсами, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права вт.ч. інтелектуальна власність: Eaton 9130-3000VA, Rackmount 19 (УПС), Автомобіль АУДІ Q7 ВО 3050 АО, Автомобіль АУДІ А4 ВО 3050 АС, Відеореєстратор DS-7716NI-E4/16P, Комп'ютери ІТС-18478, Опрыскувач, Принтер HP LJ Pro M426dw, Споруда металопластикова на складі, Споруда прохідної, Трактор колісний John Deere 3050В, Комбайн «Нива2», Вакуумний вимикач КСО-306-17В, Компресор повітряний 2- порш АС -50, Обладнання АСКОВ та ін.

Основними факторами, що визначають виробничу потужність сільськогосподарського підприємства є якісні характеристики всіх ресурсів, що беруть участь і застосовуються в процесі сільськогосподарського виробництва, професійний склад кадрів, стан парку с/г машин і механізмів.

Внутрішні резерви поліпшення використання діючих виробничих потужностей поділяються на екстенсивні та інтенсивні. Екстенсивні передбачають резерви збільшення корисного часу роботи обладнання в межах режимного фонду та включають усунення внутрізмінних і цілоденних простоїв обладнання, а також скорочення тривалості планових ремонтів. Інтенсивні резерви включають в себе заходи щодо більш повного завантаження устаткування за одиницю часу, підвищення кваліфікації робітників, більш повне використання продуктивності машин, збільшення випуску придатної продукції і т. п.

Збільшення виробничої потужності можливо за рахунок:

- введення в дію нових і розширення токів та елеваторів;
- реконструкції;
- технічного переозброєння сільськогосподарського виробництва;
- збільшення годин роботи техніки;
- зміна номенклатури посівів або зменшення трудомісткості;
- використання технологічного обладнання на умовах лізингу з поверненням в терміни, встановлені лізинговою угодою.

Стратегією покращення виробничо-господарської діяльності ФГ «Укراгропол» може стати нарощення виробничих потужностей.

Тому для ФГ «Украгропол» доцільно провести модернізацію виробничих потужностей. Зокрема, замінити окрему сільськогосподарську техніку на сучасну, більш точну та досконалу. Це дозволить: зменшити собівартість сільськогосподарських робіт; вивільнити частину фонду робочого часу робітників; підвищити загальний рівень прибутку підприємства; збільшити та розширити виробничу програму.

Оновлювати виробничі потужності можна або замінюючи старі засоби праці, або додаючи до існуючих старих засобів праці нові. В обох випадках середній вік існуючих основних засобів скорочується, при цьому кількісне збільшення виробничих потужностей шляхом введення нових приводить до оновлення всієї сукупності потужностей.

Для ефективного використання наявних на підприємстві виробничих потужностей та отримання відчутних покращень у діяльності підприємство першочергово має здійснювати своєчасну заміну морально застарілого устаткування, техніки; удосконалювати організацію матеріально-технічного забезпечення підприємств та технічного обслуговування сучасних систем машин; запроваджувати прогресивних форм організації агровиробництва і праці; застосування сучасних ефективних систем матеріального стимулювання працівників; підвищувати професійно-кваліфікаційний рівень персоналу, що обслуговує виробничі потужності; залучати інвестиційні ресурси інвесторів для модернізації матеріально-технічної бази підприємств; широко застосовувати лізинг[24].

При наявності стабільного попиту на продукцію галузі й сировинні ресурсів на їхнє виробництво напрямки поліпшення використання визначаються необхідністю реалізації резервів найбільш повного завантаження устаткування (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Напрямки підвищення ефективності використання виробничих потужностей підприємства

Тип ефективності використання виробничих потужностей, ефективності виробництва	Оновлення виробничих потужностей	Введення потужностей	Рівень амортизації в структурі собівартості продукції, вид амортизації	Тип амортизаційної політики на макрорівні
Фондомісткість, екстенсивний	модернізація виробничих потужностей, заміна зношених основних засобів новішими, реконструкція обладнання	введення нових потужностей, зростання капітальних вкладень	від 1% до 5%, лінійний	регресивна

Продовження таблиці 3.4

Фондозберегаючі, інтенсивний	технологічні нововведення, наукомістке оновлення виробничих потужностей	введення нового виробничого апарату з оновленням технологічного ланцюжка	більше 7%, прискорений	прогресивна
------------------------------	---	--	------------------------	-------------

Джерело: сформовано автором за фінансовою звітністю

Оптимізаційна процедура була проведена безпосередньо для ведучої частини агротехніки підприємства, за результатами якої побудовано графік оптимальної заміни основних засобів ФГ «Украгропол» (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Оптимізаційне вирішення доцільності заміни ведучого устаткування цеху ФГ «Украгропол»

Періоди		Роки планового періоду				
		1	2	3	4	5
Вікові групи виробничих потужностей	0-5	зберегти	зберегти	зберегти	зберегти	зберегти
	5-10			зберегти	замінити	зберегти
	10-15				замінити	зберегти
	15-20					замінити
Оптимальне вирішення		зберегти	зберегти	зберегти	замінити	зберегти

Джерело: сформовано автором

Провівши оптимізаційну процедуру, можна стверджувати, що з економічної точки зору найбільш виправданим є виведення устаткування терміном експлуатації 10-15 років у четвертому плановому періоді, оскільки саме за цей час обладнання практично повністю використає свій внутрішній ресурс, при цьому не завдаючи збитків фермерському господарству щодо його обслуговування та використання.

3.3. Розробка інвестиційного проєкту з оновлення виробничих активів досліджуваного підприємства із застосуванням фінансового лізингу

У зв'язку з нестабільним фінансовим становищем, ФГ «Украгропол» так само не має можливості залучити достатню кількість коштів для заміни, ремонту та модернізації виробничих потужностей. Підприємство потребує оновлення виробничих потужностей, в технічному озброєнні і переозброєнні діючих

виробничих потужностей, впровадження конкурентної техніки, техніки нових поколінь.

Серед сучасних методів підвищення конкурентоспроможності присутній доволі ефективний інструмент менеджменту під назвою бенчмаркінг. Особливістю бенчмаркінгу є його орієнтація на кращі практики з подальшим синергуванням результатів, що дозволяє не лише досягати рівня конкурентів, але і перевершити його. Така якість цього інструменту менеджменту стає особливо актуальною в тих випадках, коли економічна ситуація розвивається динамічно, і зберегти та збільшити частку ринку через жорстку конкуренцію стає вкрай важко.

При виробництві сільськогосподарської продукції такі підприємства як ПАП Агропродсервіс, СТОВ Україна, ТОВ Агросем свій час зверталися до фінансового інструменту – лізингу. Компанія СТОВ Україна двічі користувалася послугами лізингової компанії: при зборі пшениці озимої. Орендували комбайни John Deere. ПАП Агропродсервіс при зведенні приміщень ферми у с.Настасів скористалася лізингом самоскидів та екскаваторів. ТОВ Агросем теж використовував спецтехніку у лізинг. Застосування лізингу дало підприємствам економію власного часу, податкові переваги та комплекс сервісних послуг, адміністрування страхових, гарантійних випадків, проходження технічного обслуговування, технічну допомогу на дорогах, 24-годинну лінію підтримки клієнтів та багато інших послуг.

Тому ми вважаємо, що найбільш прийнятним варіантом для роботи досліджуваного підприємства є укладання договору лізингу, який за даних умов є єдиною перспективною формою залучення інвестицій у підприємство.

Для реалізації проекту оновлення можна скористатися послугами фінансової компанії ОТП Лізинг. ОТП Лізинг в рамках лізингового продукту «Лізинг сільськогосподарської техніки» має укладені договори з провідними виробниками с/г техніки та обладнання, такими як, CNHi (бренди Case IH, New Holland), CLAAS, Manitou, Fendt, Challenger, Massey Ferguson, John Deere, Lemken, Gaspardo, Kuhn, Versatile та ін[34].

Компанія пропонує лізинг вантажних автомобілів, легковиків, сільськогосподарської техніки. Підприємець обирає, транспортний засіб виробника якого найкраще підійде для робіт – Challenger, CLAAS, CNHi, Fendt, Gaspardo, Massey Ferguson, Manitou, John Deere, Versatile, Kuhn та інші. Окрім с/г техніки в лізинг, надається оригінальне обладнання. Оформлюючи трактор, міні комбайн, екскаватор, зерновози або комбайн в лізинг, можна отримати сільгосптехніку для розвитку бізнесу, виплачуючи вартість трактора або комбайнів щомісячними платежами.

Умови програми лізингу сільгосптехніки:

Валюта фінансування: USD, EUR, UAH;

Авансовий платіж: від 20%;

Ставка, річна: від 17 UAH, від 5,8% USD, від 4,8% EUR;

Термін лізингу: до 5 років, можливий сезонний графік платежів[34].

Крім процентної ставки OTP Leasing додатково фінансує (включається в графік погашення):

- страхування об'єкта лізингу;
- реєстрація техніки в державних органах;
- конвертація валюти, при фінансуванні з прив'язкою до курсу долара США;
- за надання фінансування встановлюється одноразова комісія в розмірі 1,5%

Для того, щоб визначити прибутковість фінансового лізингу, розрахуємо грошовий потік досліджуваного підприємства в наступних двох варіантах:

а) підприємство придбаває необхідну техніку у власність за договором купівлі-продажу, з використанням отриманого банківського кредиту;

б) підприємство набуває те ж майно за договором лізингу.

Для аналізу візьмемо наступні дані:

- вартість агротехніки без урахування ПДВ - 8 млн. грн.;
- ставка податку на прибуток - 18%;
- термін оренди / кредиту - 3 роки;
- процентна ставка - 17%;

- лізингова маржа - 4%;
- норма амортизації - 11,1% (тобто, термін амортизації - 9 років);
- погашення заборгованості за кредитом / оренди рівномірно один раз на квартал.

Оскільки грошові потоки у разі купівлі, і в разі лізингу означають для підприємства витрати, перевагу надамо варіанту, який мінімізує загальну суму витрат. Розрахунок витрат грошових потоків покупця обладнання, що використовує позикові кошти для придбання основних засобів у власність, ми представили в таблиці 3.6. Для забезпечення порівнянності цих двох методів розрахунку визначаємо плату за кредит.

Таблиця 3.6

**Розрахунок витрат грошових потоків на придбання обладнання за
рахунок кредиту**

Витрати	Кредитна сума, тис. грн.
Повернення кредиту	8000
Повернення відсотків за кредит	4080
Податок на прибуток	1930
Чистий відплив грошових коштів позичальника	14010

Джерело: сформовано автором

Спрощений варіант розрахунку видаткової частини потоку грошових коштів лізингоодержувача для придбання ним у власність за допомогою лізингу необхідних для виробництва основних засобів представлена в таблиці 3.7

Таблиця 3.7

**Розрахунок витрат грошових потоків на придбання обладнання за
рахунок лізингу**

Витрати	Кредитна сума, тис. грн.
---------	--------------------------

Лізингові платежі	12930
Чистий вплив грошових коштів лізингоодержувача	12930

Джерело: сформовано автором

Порівнявши дані наведені в таблицях 3.3 і 3.4 можна констатувати, що витрати позичальника з повернення кредиту, узятому на придбання основних засобів, значно збільшаться, у порівнянні з лізинговим кредитуванням. Це зумовлено тим, що підприємству доведеться вишукувати необхідні для погашення кредиту кошти з прибутку, яка залишиться у нього після оподаткування, тобто за рахунок цього фактора відбудеться подорожчання нашого інвестиційного проекту.

У результаті порівняння параметрів потоків грошових коштів показано, що загальні витрати підприємства з повернення кредиту виявилися значно більші, ніж витрати лізингоодержувача за договором лізингу.

Таким чином, перевищення витрат по кредиту над витратами по лізингу склало

$$14010 - 12930 = 1080 \text{ тис. грн.}$$

Чистий ефект від впровадження лізингової системи кредитування у порівнянні з звичайним кредитом становитиме 1080 тис. грн.

Отже, виходячи з вище наведених розрахунків можна однозначно стверджувати, що фінансовий лізинг виявився для підприємства більш дешевим способом інвестування в виробничі потужності в результаті застосування прискореної амортизації активу і виникнення відповідної економії з оподаткування.

Висновки до розділу 3

ФГ «Укراгропол» здійснює господарську діяльність у середовищі інтенсивної конкурентної боротьби. Основним стратегічним конкурентом підприємства є ФГ

«Підволочиськ-Агро», яке характеризується вищими показниками фінансово-економічної ефективності виробничо-збутової діяльності. Водночас досліджуване господарство володіє достатнім потенціалом для залучення значної частки споживачів конкурентів за рахунок формування стійких лояльних відносин із клієнтами, виробництва продукції належної якості та впровадження сучасних агротехнологій у виробничі процеси.

Узагальнення результатів зіставлення ключових сильних і слабких сторін, а також можливостей і загроз дозволяє зробити висновок, що найбільшу частку доходів ФГ «Украгропол» отримує від реалізації соняшнику. Водночас конкурентоспроможний рівень цін, наявність сучасної сільськогосподарської техніки та кваліфікований кадровий склад створюють сприятливі умови для подальшого ефективного розвитку фермерського господарства.

З метою підвищення результативності діяльності ФГ «Украгропол» доцільним є здійснення модернізації виробничих потужностей, зокрема шляхом заміни окремих одиниць застарілої сільськогосподарської техніки на більш сучасну, точну та технологічно досконалу. Реалізація зазначених заходів дозволить знизити собівартість виконання сільськогосподарських робіт, оптимізувати використання фонду робочого часу, підвищити рівень прибутковості підприємства, а також розширити обсяги та напрями виробничої програми.

З економічної точки зору найбільш доцільним є виведення з експлуатації обладнання зі строком використання 10–15 років у межах четвертого планового періоду, оскільки за цей час технічні засоби практично повністю вичерпують свій ресурс, не створюючи при цьому надмірного фінансового навантаження на підприємство, пов'язаного з їх обслуговуванням і ремонтом.

Найбільш прийнятною формою фінансування оновлення виробничих потужностей для досліджуваного підприємства є укладання договору фінансового лізингу, який за сучасних умов виступає однією з небагатьох ефективних форм залучення інвестицій. Для реалізації проєкту технічного переоснащення доцільно скористатися послугами фінансової компанії «ОТП Лізинг». Порівняльний аналіз грошових потоків засвідчив, що сукупні витрати

підприємства на обслуговування банківського кредиту є суттєво вищими, ніж витрати лізингоодержувача за договором лізингу.

Отже, результати проведених розрахунків дають підстави стверджувати, що фінансовий лізинг є для ФГ «Укراгропол» більш економічно вигідним інструментом інвестування у виробничі потужності. Це зумовлено, зокрема, застосуванням механізму прискореної амортизації активів та отриманням відповідної податкової економії.

РОЗДІЛ 4.

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1.Організація охорони праці на ФГ «УКРАГРОПОЛ»

Метою організації охорони праці на ФГ «УКРАГРОПОЛ» є збереження здоров'я та працездатності людини під час трудової діяльності та забезпечення безпеки. Згідно з Законом України «Про охорону праці» ст. 15, «на підприємстві з кількістю працюючих менше 50 осіб функції служби охорони праці можуть виконувати в порядку сумісництва особи, які мають відповідну підготовку» [1]. На досліджуваному підприємстві система управління охороною праці формувалася, враховуючи особливості його виробничої діяльності. Суб'єкти управління діяльністю ФГ одночасно є суб'єктами управління охорони праці. Зокрема, директор підприємства Земба П.Ф одночасно є інженером з охорони праці.

Інженер з охорони праці ФГ «УКРАГРОПОЛ» організовує і координує роботи з охорони праці на підприємстві, здійснює контроль за додержанням законодавчих і нормативних правових актів з охорони праці, проведенням профілактичної роботи із запобігання виробничого травматизму, професійних і виробничо-обумовлених захворювань, заходів зі створення здорових і безпечних умов праці на підприємстві, за наданням робітникам установлених пільг і компенсацій за умовами праці, організовує вивчення умов праці на робочих місцях, роботу з перевірки технічного стану устаткування, запобіжних і захисних пристроїв, інформує працівників про стан умов праці на робочому місці, забезпечує підготовку документів на виплату відшкодування збитків, причинених здоров'ю працівників у результаті нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, організовує проведення перевірок, обстеження технічного стану устаткування, машин і механізмів на відповідність їх вимогам нормативних актів з охорони праці, стану санітарно-побутових приміщень, забезпечує проведення інструктажів з охорони праці

працівників підприємства, видає приписи щодо усунення наявних недоліків, забезпечує складання звітності з охорони праці.

Усі працівники ФГ «УКРАГРОПОЛ» проходять інструктажі з охорони праці відповідно до Типового положення, затвердженого спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань цивільного захисту. За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий, цільовий.

Запис про проведення певного виду інструктажу робиться у документі про прийняття працівника на роботу та журналі реєстрації інструктажів, який зберігається відповідальною особою за проведення інструктажу, тобто у Земби П.Ф.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань пожежної безпеки, забороняється. Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються з органами державного нагляду з питань пожежної безпеки.

4.2. Аналіз складових потенційної небезпеки, оцінка рівня події та визначення безпосередньої причини події.

Потенційною вважають небезпеку, що має неявний характер і проявляється важко передбачуваних умовах. Негативний вплив небезпеки проявляється за таких умов: небезпека реально існує і діє; людина перебуває в зоні дії небезпеки; в людини, що перебуває в осередку події відсутні ефективні засоби захисту. Небезпечною ситуацією вважають умови, що дозволяють небезпеці стати подією. Крім небезпечних виділяють екстремальні ситуації, які викликають у людини такого рівня психофізіологічне навантаження, при якому вона втрачає можливість раціонального мислення.

Джерелами рівних небезпек є природні явища та процеси, людські дії, техногенне середовище. Безпечним вважають такий стан навколишнього середовища, який виключає можливість ушкодження людини. [59, с. 76].

Небезпеки можна класифікувати за походження, за локалізацією, за результатами, за обсягами принесеного збитку, за сферою прояву.

Аналіз небезпек здійснюється таким чином:

- вивчають технічні характеристики об'єкта, системи, процесу;
- установлюють правила впливу на визначений об'єкт, систему чи процес;
- перевіряють технічну документацію на її відповідність нормам стандартів безпеки;
- складають перелік небезпек.

Розрізняють ризики при наявності джерела, що робить шкідливий вплив на здоров'я та ризики при наявності джерела небезпеки. Джерело небезпеки потенційно має пошкоджуючі фактори, які впливають на організм, власність або навколишнє середовище протягом короткого відрізка часу. Для оцінювання ризику використовують математичні формули, вибір яких залежить від наявної інформації [29, с.17-18; 30, с. 50, 111]. Коли наслідки невідомі, то під ризиком звичайно розуміють просто імовірність настання певного поєднання небажаних подій. При загрозі здоров'ю працівників збиток у грошовому вираженні можна оцінити у вигляді витрат на оплату листків непрацездатності та заміну працівників. Ще важче оцінити збиток від летальних результатів в грошовому вигляді. Тому ризик, пов'язаний з нещасними випадками, оцінюють ймовірностями.

«Заходами життєзабезпечення населення, спрямованими на задоволення мінімуму життєвих потреб громадян, які потерпіли (можуть потерпіти) від наслідків НС, надання їм побутових послуг і реалізацію соціальних гарантій на період проведення рятувальних та інших невідкладних робіт, є: тимчасове розселення громадян в безпечних районах; організація харчування у районах лиха і тимчасового розселення; організація забезпечення населення, що потерпіло, одягом, взуттям і товарами першої необхідності; організація подання фінансової допомоги потерпілим; забезпечення медичного обслуговування та санітарно-епідеміологічного нагляду в районах тимчасового розселення» [30, с. 13].

4.3. Організація планування та фінансування робіт із запобігання і ліквідації НС і їх наслідків суб'єктами господарювання

Відповідно до вимог ст. 19 Закону України «Про охорону праці» фінансування охорони праці здійснюється роботодавцем. Для підприємств, незалежно від форм власності або фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від фонду оплати праці за попередній рік. До витрат належать приведення основних засобів у відповідність до норм безпеки, усунення шкідливих факторів, навчання з охорони праці, спецодяг, медогляди тощо [1].

Фінансування заходів з охорони праці у ФГ «УКРАГРОПОЛ» за 2020-2024 рр. показано в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Фінансування заходів з охорони праці у ФГ «УКРАГРОПОЛ» за 2020-2024 рр.

Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.					Сума фінансування 0,5%, тис. грн.				
2020	2021	2022	2023	2024	2020	2023	2022	2023	2024
8395,6	11824,5	14993,5	19131,5	42177,1	14,1	14,8	14,4	13,6	15,3

Аналізуючи таблицю 4.1 можна зробити такий висновок: сума фінансування заходів з охорони праці на ФГ «УКРАГРОПОЛ» коливалася від 13,6 до 14,8 тис.грн., а вже в 2024 р. витрати на фінансування заходів з охорони праці зросли до 15,3 тис. грн., що зумовлено збільшенням виручки від реалізації продукції.

Висновок до розділу 4

На досліджуваному підприємстві директор підприємства Земба П.Ф одночасно є інженером з охорони праці. Він організовує і координує роботи з охорони праці на підприємстві, здійснює контроль за додержанням законодавчих і нормативних правових актів з охорони праці, проведенням профілактичної роботи із запобігання виробничого травматизму, професійних і виробничо-обумовлених захворювань, заходів зі створення здорових і безпечних умов праці на підприємстві, за наданням робітникам установлених пільг і компенсацій за умовами праці, організовує вивчення умов праці на робочих місцях, роботу з перевірки технічного стану устаткування, запобіжних і захисних пристроїв та ін.

Усі працівники ФГ «УКРАГРОПОЛ» проходять інструктажі з охорони праці.

Джерелами рівних небезпек є природні явища та процеси, людські дії, техногенне середовище. Безпечним вважають такий стан навколишнього середовища, який виключає можливість ушкодження людини. Небезпеки можна класифікувати за походження, за локалізацією, за результатами, за обсягами принесеного збитку, за сферою прояву.

Фінансування охорони праці здійснюється керівництвом ФГ «УРАГРОПОЛ» у розмірі 0,5 відсотка від фонду оплати праці за попередній рік. У 2024 р. витрати на фінансування заходів з охорони праці склали 15,3 тис. грн.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У сучасних економічних реаліях у діяльності підприємства малого чи середнього бізнесу важливу роль відіграють його основні засоби, оскільки вони є основою базового функціонування цього підприємства та організації процесу виробництва. Основні засоби у своїй сукупності визначають виробничу потужність підприємства. Через макроекономічну нестабільність, воєнні дії, енергетичну кризу, руйнування інфраструктури та обмежений доступ до зовнішнього фінансування недостатньою є кількість фінансових коштів, що залучаються за традиційними джерелами інвестицій. Це призводить до необхідності запровадження нових форм фінансування, які дозволяють залучити довгострокові інвестиції. За цих обставин важливим інструментом залучення капіталу виступає фінансовий лізинг.

Існують різні підходи до визначення поняття, природи та сутності лізингу. Вчені та практики лізинг трактують як: підприємницьку діяльність, форму орендних відносин, систему кредитних чи інвестиційних відносин, операцію купівлі-продажу. Розбіжності в поглядах зумовлені різними підходами до аналізу етимології, передумов та етапів розвитку лізингових відносин, що робить дослідження цієї теми актуальним і багатограним. Ми визначили лізинг, як сукупність економіко-правових відносин, що формуються на інвестиційних операціях заснованих на кредиті. Згадані відносини передбачають придбання у власність лізингодавцем майна та подальшій передачі його лізингоодержувачу у тимчасове користування чи володіння на обумовлений термін за визначену лізингову плату з метою використання цього майна для підприємницьких цілей. Основними функціями лізингу можна визначити наступні: фінансова функція, виробнича функція, збутова функція, функція одержання податкових пільг, посередницька та стимулююча функція. Предметом лізингу можуть бути будь-які речі, які при експлуатації утворюють основні засоби виробництва, використовуються для підприємницької діяльності, за винятком земельних ділянок та інших природних об'єктів.

Об'єктом лізингу може виступати рухоме та нерухоме майно: машини, обладнання, транспортні засоби, будівлі, об'єкти, споруди, передавальні пристрої, підприємства та цехи та ін. Класифікація лізингу здійснюється за формою власності, тривалістю, типом операції, участю суб'єктів та метою.

Відносини лізингу в Україні регулюється нормами Цивільного та Податкового кодексів, законами України «Про фінансовий лізинг», «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про банки і банківську діяльність», а також нормативно-правовими актами Національного Банку України. Цими законодавчими документами визначено загальні правові ознаки лізингової діяльності, систему державного регулювання фінансового лізингу, порядок оподаткування та правила здійснення лізингових операцій діяльності банками.

Ціна лізингової операції визначається та фіксується у договорі. Плата за лізинг здійснюється у формі лізингових платежів. Сума лізингового платежу може включати в себе: суму відшкодування частини вартості предмета оренди; суму як винагороду орендодавцю за отримане майно; відшкодування суми відсотків за кредит; інші витрати лізингодавця.

Найбільш активними учасниками українського ринку лізингу є Таскомбанк (25,6 % від вартості нових угод усіх банків), ПУМБ (23,1 %) та Приватбанк (21,4 %). Найбільша частка лізингових угод припадає на юридичних осіб, частка яких у портфелях банків складає 91,5 %. При цьому частка юридичних осіб у нових лізингових угодах з банками досягає 93,3 % . У межах державних ініціатив із підтримки малого та середнього бізнесу і стимулювання економічного зростання наприкінці 2024 року уряд України запровадив Державну програму «Фінансовий лізинг 5-7-9»

Досліджувальне фермерське господарство «Украгропол» створене 12.11.2015 року. Господарство працює на принципах повного самофінансування і самоврядування. Основним видом діяльності є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (КВЕД 01.11). Управління ФГ «Украгропол» здійснює його Голова, до повноважень якого відноситься представництво інтересів господарства перед контрагентами та

іншими установами.

За досліджуваний період (2020- 2024 р.) щорічно спостерігалось зростання вартості майна ФГ «Украгропол». Це є позитивним моментом, бо свідчить про більше розгортання виробничої діяльності. На кінець 2024 року майно підприємства збільшилось на 35892 тис.грн. Це свідчить про розширення фінансової діяльності і в цілому є позитивною характеристикою діяльності підприємства. За досліджуваний період за роками частка оборотних активів перевищувала частку необоротних активів. У 2024 року значний внесок у формування оборотних активів підприємства внесла дебіторська заборгованість. На кінець звітної періоду спостерігається збільшення абсолютного значення на 1040 тис.грн., що свідчить про погіршення розрахунків підприємства з покупцями та дебіторами. Спостерігається тенденція збільшення коефіцієнту співвідношення оборотних і необоротних активів протягом 2022-2024 років.

Вартість власного капіталу збільшується за рахунок зростання чистого прибутку підприємства. У поточних зобов'язаннях підприємства найбільшу питому вагу займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Поточні зобов'язання кожного року збільшуються, що робить його залежним від кредиторів. Загалом сума поточних зобов'язань збільшилась у 2024 році у порівнянні з 2020 роком на 13315,3 тис. грн., що пов'язано передусім з погіршенням платіжної дисципліни.

Показники фінансової стійкості свідчать, що ФГ «Украгропол» у 2020-2024 рр. характеризується нестійким фінансовим становищем, частина показників є нижчими від нормативних значень. Аналіз абсолютних показників оцінки фінансової стійкості показав, що підприємство у 2020 та 2021рр. мало абсолютну фінансову стійкість; у 2022-2024рр. фінансовий стан знизився до типу нормальної фінансової стійкості. Високе значення показників є негативним, адже свідчить надмірне відволікання ресурсів підприємства на формування грошових коштів.

За весь досліджуваний період підприємство отримувало прибуток, що є позитивним явищем, оскільки постійне збільшення чистого прибутку – це стає

джерело фінансування розвитку виробництва. По підприємству спостерігається динаміка до зниження показників рентабельності у 2024 році. Дане явище свідчить про те, що прибутковість діяльності підприємства падає.

ФГ «Украгропол» функціонує в умовах високої конкуренції. Головним його стратегічним конкурентом є ФГ «Підволочиськ-Агро», так як воно має кращі економічні фінансові результати виробничо-збутової діяльності. У ФГ «Украгропол» є всі можливості перехопити значу частину споживачів своїх конкурентів, будуючи сприятливі лояльні відносини зі споживачами, виготовляючи якісну продукцію та використовуючи сучасні агротехнічні технології при виробництві продукції. Зіставляючи найбільш важливі сильні та слабкі сторони, можливості і загрози, можна зробити висновок, що найбільшу виручку підприємство отримує від реалізації соняшнику. А прийнятний рівень цін, наявність сучасної сільськогосподарської техніки та кваліфікований персонал сприяють ефективному розвитку фермерського господарства.

Для ФГ «Украгропол» доцільно провести модернізацію виробничих потужностей. Зокрема, замінити окрему сільськогосподарську техніку на сучасну, більш точну та досконалу. Це дозволить: зменшити собівартість сільськогосподарських робіт; вивільнити частину фонду робочого часу робітників; підвищити загальний рівень прибутку підприємства; збільшити та розширити виробничу програму.

Найбільш прийнятним варіантом для роботи досліджуваного підприємства є укладання договору лізингу, який за даних умов є єдиною перспективною формою залучення інвестицій у підприємство. Для реалізації проекту оновлення можна скористатися послугами фінансової компанії ОТП Лізинг. У результаті порівняння параметрів потоків грошових коштів показано, що загальні витрати підприємства з повернення кредиту виявилися значно більші, ніж витрати лізингоодержувача за договором лізингу. Виходячи з вище наведених розрахунків можна однозначно стверджувати, що фінансовий лізинг виявився для підприємства більш дешевим способом інвестування в виробничі потужності

в результаті застосування прискореної амортизації активу і виникнення відповідної економії з оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агейкін, О. Фінансовий лізинг в Україні: переваги, недоліки та шляхи вдосконалення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (24), 2025. С.199-206. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.24.20>
2. Андрос С.В. Лізинг як ефективний фінансовий інструмент розвитку суб'єктів аграрного бізнесу. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2024. № 4 (74). С. 111-122. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No4/111.pdf>.
3. Атаєва О.А. , Ніколашин А.О., Тимошик Н.С. Стратегічне управління ризиками на підприємстві: аналіз та зменшення негативних впливів. *Ефективна економіка*. 2024. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.52>
4. Бесянко Л. 2024. Потенціал розвитку фінансового лізингу в Україні. *Scientia fructuosa*. 153, 1 (Лют 2024), 127–142. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(153\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024(153)08).
5. Брік С. В. Фальченко О. О. Особливості обліку, аудиту і контролю використання об'єктів фінансового лізингу в господарській діяльності підприємства. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2025. – № 1. – С. 124-128. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/89860>
6. Земельний Кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768 - III, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
7. Зозуля І. М. Фінансовий лізинг: теоретичні основи та практика в Україні. *Економіка і держава*. 2022. № 10. С. 34–38.
8. Зозуля І. М. Фінансовий лізинг: теоретичні основи та практика в Україні. *Економіка і держава*. 2022. № 10. С. 34–38.
9. Іванова В. В. Лізинг у системі інвестиційного забезпечення підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 6. С. 12–15.
10. Ігнатюк Ю. О. Правова природа договору лізингу та його особливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*.

Серія: Право. 2021. Вип. 64. С. 118-122.

11. Казакова Л. О. Лізинг як особливий вид інвестиційної діяльності та викорис-тання його на ринку України . Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. No 39. С.73-78.DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-39-13>

12. Коровіна, Н. В. Юр'єва Г. О. Можливості розвитку ринку фінансового лізингу в Україні. Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. – 2024. – № 29. – С. 80-84. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/70484>

13. Краковська А., Вишневський І., Педос Н. Лізингова галузь в Україні: тенденції та рекомендації для зростання. Проект USAID "Трансформація фінансового сектору". Київ. 2018. URL: https://uul.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/Leasing_report_ukr_final_09202018.pdf (дата звернення: 10.05.2024).

14. Лізинг в Україні у 2025 році: тенденції та перспективи.URL: <https://tekom-lease.com.ua/lizing-v-ukraini-u-2025-rotsi-tendentsii-ta-perspektivi>

15. Наглядова статистика Національного банку України: показники діяльності фінансових компаній та лізингодавців. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

16. Надання державної підтримки суб'єктам підприємництва за договором фінансового лізингу. WikiLegalAid : довідково-інформаційна платформа правових консультацій. 2024. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Надання_державної_підтримки_суб%27ектам_підприємництва_за_договором_фінансового_лізингу

17. Обсяги лізингу, що надається банками, фантастично зростають – підсумки 2 кварталу 2025 року. Українське об'єднання лізингодавців. URL: <https://uul.com.ua/2025/obsyagy-lizyngu-shho-nadayetsya-bankamy-fantastychno-zrostayut-pidsumky-2-kvartalu-2025-roku/>

18. Озадовський О.М. Фінансовий лізинг як інструмент підтримки бізнесу в умовах економічної невизначеності в Україні. Науковий вісник

ПоліссяNo2(29), 2024. URL: <http://nvp.stu.cn.ua/article/view/325641/315551>

19. Офіційний сайт Європейської федерації лізингових компаній (Leaseurope) URL: <https://www.leaseurope.org>.

20. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_plan_zakhodiv_spriamovanikh_na_zapob_igannia_vidmi_vanniu_koshtiv_ta_finansuvanniu_terorizmu_na_naiblizhchi_tri_roki-4365

21. Офіційний сайт ОТП Лізинг. URL: <https://otpleasing.com.ua/agricultural-machinery/>

22. Офіційний сайт української аналітичної онлайн-системи. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/40118324/

23. Офіційний сайт Фонду розвитку підприємництва (ФРП URL: <https://bdf.gov.ua/programs/prohrama-dostupnyy-finansovyy-lizynh-5-7-9/>.

24. Офіційний сайт українського об'єднання лізингодавців URL: <http://ul.com.ua>.

25. Охрименко І.Б. Основні підходи до визначення сутності лізингу. URL: <http://archive.nbu.gov>

26. Пантелєєва Н.М. Можливості фінансового лізингу для розвитку та нарощування потужностей оборонно-промислового комплексу України у відповідь на виклики і загрози повномасштабної війни. Випробування і сертифікація. 2025. №1(7). С.136-148.

27. Пантелєєва Н.М., Хуторна М.Е., Гончаренко О.О. Кредитна підтримка вітчизняного підприємництва в умовах воєнного стану та її вплив на забезпечення економічної стабільності. Випробування та сертифікація. 2024. № 2(4). С. 127-138. DOI: 10.37701/ts.04.2024.16.

28. Перетятко Ю., Нагорний П. Перспективні напрямки досліджень з фінансового лізингу. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 2(34). С. 236–243. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/286702/282147> (дата звернення: 10.10.2025).

29. Перетятко, Ю., & Нагорний, П. . (2023). Перспективні напрямки

досліджень з фінансового лізингу. Проблеми і перспективи економіки та управління, (2 (34), 236–243. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-2\(34\)-236-243](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-2(34)-236-243)

30. Петрик А. Тимошик Н.С. Роль і потенціал вітчизняного підприємництва у розвитку економічно стійкої держави. Актуальні задачі сучасних технологій : зб. тез доповідей XIV міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів, (Тернопіль, 11-12 грудня 2025) – Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2025 С. 539 -541.

31. Петрик А. Інновації у банківській діяльності в умовах війни. Мат. 8 МСНТК ПГНАК, 20 травня 2025 року. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А. С. 73–74. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/49501>

32. Петрик А. Фінансовий лізинг як ефективна форма підтримки малого бізнесу. Матеріали X ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф. „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій нац. екон. систем у глоб., регіон. та локал. вимірах“, 25 листопада 2024 року. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2024. С. 80–82. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/46828>

33. Пігарев С. О. Фінансовий лізинг як альтернатива фінансування оновлення основних фондів. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. № 14. С. 95–101.

34. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2756-VI зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

35. Про банки і банківську діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#top>

36. Про лізинг. Закон України. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_104800-98#Text

37. Про охорону праці : Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694 XII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.

38. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

39. Про фінансовий лізинг: Закон України від 04.05.2021 р. № 1201-IX. –

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>

40. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14 грудня 2021 року № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

41. Програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9 %» Наказ Міністерства фінансів України 31 жовтня 2024 року № 543. URL: <https://bdf.gov.ua/programs>

42. Разумова Г. В. Лізингова діяльність: проблеми та перспективи розвитку / Г. В. Разумова, О. В. Оскома, В. В. Волощук // Бізнес Інформ. 2021 № 7 С. 202- 207

43. Ситник, Н. С., Дунець, І. А. Лізинг як форма оновлення технічної бази підприємства. Молодий вчений, 4 (92), 2021. С. 326-330. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-69>

44. Стручок В.С. Методичний посібник для здобувачів освітнього ступеня «магістр» всіх спеціальностей денної та заочної (дистанційної) форм навчання «Безпека в надзвичайних ситуаціях» / Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., –156 с
URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39196/1/Метод%20посібник%20Безпек%20а%20в%20надзвичайних%20ситуаціях.pdf>

45. Стручок В.С. Навчальний посібник «Техноекологія та цивільна безпека. Частина «цивільна безпека»» / Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., – 156 с. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39424/1/Навчальн%20посібник.%20Техноек%20ологія%20та%20цивільна%20безпека..pdf>

46. Тимошик, Н., Расшивалов, Д., Тарасенко, І. та Великих, К. Управління надзвичайними ситуаціями в управлінні ризиками: підходи до подолання фінансових викликів. Міжнародний журнал економічних наук , 2025. 15 (1), 1-13. <https://doi.org/10.31181/ijes1512026226>

47. Фаюра Н.Д. Сутність і значення фінансового лізингу в Україні. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2012. № 3 (69). С. 227–

233. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/6243.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).

48. Химич , І., Тимошик, Н. Фінансовий сектор України: тенденції функціонування банківського та біржового ринків. Економіка та суспільство, № 65 (2024). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-134>

49. Химич І. Г., Тимошик Н.С. Фінансова екосистема: стратегія НБУ. Маркетинг 4.0: стратегічні імперативи та сучасні тенденції : кол.монографія. – Тернопіль: ФО-П Шпак В.Б., 2021. С. 295 – 306 URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/35580>

50. Химич І., Різник Н. Фінансово-економічний аналіз підприємств: основа прогнозування позитивних результатів в умовах кризи. Міжнародний науковий журнал менеджменту, економіки та фінансів. 2024. № 3 (1). С. 62-71. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240301.06>

51. Химич І.Г. Міжнародна фінансова допомога: підтримка України. Сталі розумні міста та території: європейський досвід та можливості для України у повоєнний період: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 20-21 травня 2025). Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. С. 55-57. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/49779>

52. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

53. Радинський С. Крупка А. Радинська С. Методичні підходи до оцінки результативності реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств. Успіхи і досягнення у науці (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»): журнал. 2025. No 9(19) 2025. С.776-769. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/50288>

54. Крупка А. Поствоєнне відновлення економіки України: загрози та перспективи. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах “, 01-

02 червня 2022 року. Тернопіль: ФОП Паляниця ВА, 2022.—С. 27–29. URL:
[https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38550/2/FMZKPNES_2022_Krupka_A-
Post_war_reconstruction_of_27-29.pdf](https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38550/2/FMZKPNES_2022_Krupka_A-Post_war_reconstruction_of_27-29.pdf)